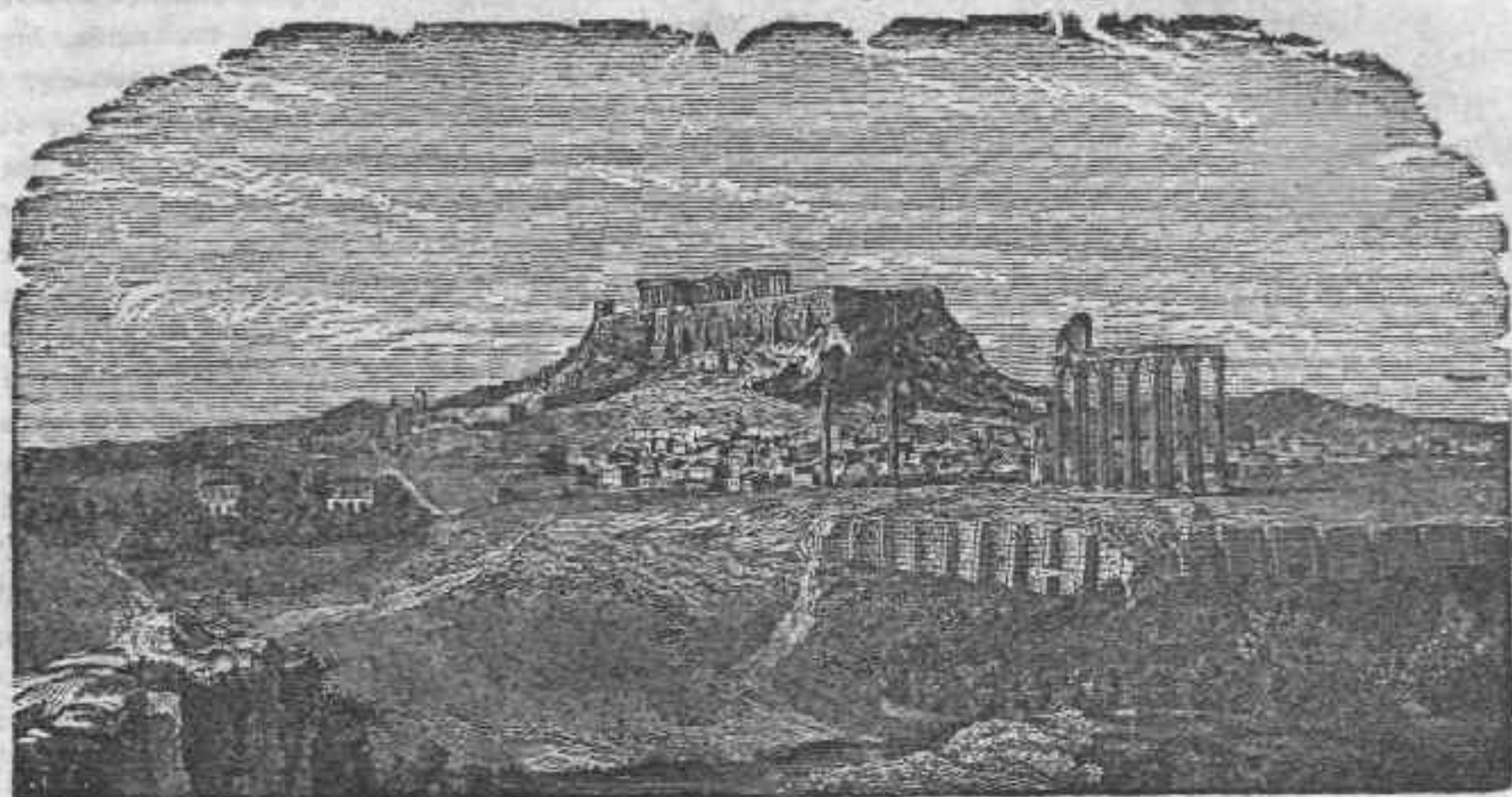

ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ, 1859.

ΤΟΜΟΣ Γ.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 225.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΒΛΑΧΟΙΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Ἰκὸ τοῦ Καθηγητοῦ

Γ. Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ.

(Συνέχ. καὶ τέλος. Ἴδε φυλλάδ. 224.)

—000—

*Δ'. Περὶ τῶν ἐκ τῆς ἐπ' Αὐρηλιανοῦ μεταρραστά-
σεως μέχρι Ρόδου τοῦ μέγαρος σχέσεων
(274—4209).*

Ἀπὸ τοῦ 103 μέχρι τοῦ 270 Μ. Χ. οἱ ἐν Δακίᾳ ἀποικιοὶ διεπλάσθησαν εἰς ἴδιον ἔθνος διακρινόμενον καὶ διὰ τῆς γλώσσης, ῥωμαϊκῆς οὔσης, ἥτις ὑπερίσχυσε διὰ τὴν ἐπικράτησιν τῶν Ῥωμαίων, ἐπιδρῶσαν διὰ τοῦ πολιτεύματος, τῆς διοικήσεως, τῆς στρατιωτικῆς ὀργανώσεως καὶ ἐν γένει διὰ τοῦ τότε πολιτισμοῦ. Ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ Αὐρηλιανὸς, 274 Μ. Χ., ἀπελπίσας διὰ τὰς αὐτόσε βαρβαρικὰς ἐπιδρομὰς, περὶ τῆς διατηρήσεως τῆς ἐπαρχίας ταύτης, ἀνακαλέσας τὸν αὐτόθι στρατὸν μετόπισθε πολλοὺς τῶν ἀποίκων μετὰ πολλῶν ἐκ τῶν ἤδη πιθανῶς ἀφοροιωθέντων παλαιῶν ἐγκαταίκων, τῶν μεταξὺ τῶν ὀρέων μάλιστα καὶ τοῦ κάτω Ἰστρου, εἰς τὴν ἀντίπεραν τοῦ ποταμοῦ τούτου ὄχθην, ἤτοι τὴν Μοισίαν τὴν μεταξὺ Αἴμου καὶ Ἰστρου καὶ οἱ μὲν ἐν τῇ τραϊανῇ Δακίᾳ μέιναντες

ἀπεχώρησαν πρὸς τὰ ὄρη· ἡ δὲ ἐν Μοισίᾳ Δακίᾳ, Αὐρηλιανῇ κληθεῖσα, διηρεῖτο ἐξῆς εἰς *παροχθίαν* καὶ *μεσόγειον* (1). Ἐκ ταύτης δὲ οἱ Αὐρηλιανοὶ ἀποκόρρωμαῖοι τὸ μὲν δι' ἐποικήσεων, τὸ δὲ διὰ βιαίων μετακινήσεων, διεσπάρησαν πρὸς μεσημβρίαν καὶ κατώκησαν ἐν μέρει τὴν Μακεδονίαν, τὴν Ἠπειρον καὶ τὴν Θεσσαλίαν (2). Ἀλλὰ παρατηρητέον, ὅτι κατὰ τὴν μετάβασιν ταύτην, πολλὰ πιθανὸν εἶναι, ὅτι οἱ μετακινήσαντες, ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων ὄντες, τῶν ἐχόντων δηλαδὴ, ὡς εἰκὸς, μείζονα περιουσίαν, εἶχον μείζονας καὶ στενωτέρας σχέσεις πρὸς τὰς χώρας, εἰς ἃς μετόικουν. Παράλογον πρὸς ταῦτοις δὲν εἶναι νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι καὶ ἀναμνήσεις μὴ ὅλως ἐξαλειφθεῖσαι ἐκ τῆς μνήμης πολλῶν, ἐν διαστήματι ἐνὸς περίπου καὶ ἡμισσεως αἰῶνος, ἐλάλουν αὐτοὺς εἰς τὰς χώρας, ἐνθεν πολλοὶ εἶχον πρότερον ἀποικήσει εἰς τὴν τραϊανὴν Δακίαν, καὶ μεθ' ὧν συνεδίοντο ἐτι διὰ δεσμῶν συγγενείας. Ὅθεν οἱ τὴν ἑλληνικὴν χειρσόνησον οἰκοῦντες Βλάχοι εἶναι οἱ ἐν τῷ λαῷ τούτῳ ἀκραιφνέστεροι Ἕλληνες· διὸ καὶ οἱ μέιναντες εἰς τὴν νέαν ταύτην πατρίδα οὐδέποτε, γινώσκομεν ὅτι διεκρίθησαν τῶν Ἑλλήνων.

(1) Τὰ ὀνόματα ταῦτα ἱσφαμένως ἀναφέρονται εἰς τὴν Τραϊανὴν Δακίαν· ἴδε Tentamen criticum in origine . . . linguae romanae κατὰ Α. Trebon. Laurina. Βιέννη 1840. 8ον.

(2) Ταύτας οἱ ἡμεῖς ἀναμνησκόμενοι Κουτσοελάχους εἶναι δὲ καὶ ἐκ καταγωγῆς, ὡς ἐλέχθη, Ἕλληνες καὶ μάλιστα διὰ τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐτι μείζονα ἐπιμειξίαν τῶν Ἑλλήνων, ὧν αὐτοὶ διακρίνονται, εἴτε διακρίθενται αὐτῶν.

• Ἀλλ' ὁρίσας μετὰ τὴν ἐκ τῆς τραϊανῆς Δακίας ἀποχώρουν τοῦ στρατοῦ, οἱ Γότθοι, ἔθνος τῆς γερμανικῆς ὁμοειδίας, ἐπέδραμον αὐτοὺς καὶ μέχρι τῆς Ῥώμης τρέμον ἐμπνέοντες ὅθεν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἔειπεν τὸν Δούναβιν ἐκώλυσεν προσκαίρων τὸν ὁρμητικὸν ἐκεῖνον χειμάρρον. Μετὰ ταῦτα δὲ οἱ Οὐνοί, ἔθνος τῆς μογγολικῆς ὁμοειδίας, ἐπέκειντο τοῦ Ἰστροῦ πρὸς δυσμὰς ἐδίωξαν τοὺς Γότθους. Ἀλλ' ἐπὶ ἐννέα αἰῶνας πολυειδῆ βαρβάρων στήλη περιλήμνασαν τὴν χώραν Γεπίδοι, Ἀβάραι, Βουλγάρων, Πατσινάκται, Κουμάνοι, Ταρτάροι, Βενέται, Σλαβοὶ. Τέλος δὲ, ὅτε οἱ Βούλγαροι ἐθεμελίωσαν (680,) βασιλείαν ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὀχθῶν τοῦ Ἰστροῦ, τότε τὸ πολιτικὸν σύστημα τῶν νέων τούτων δεσποτῶν ἐξετάθη ἐπὶ τῆς Δακίας μέχρι τοῦ 913. Ἀλλ' ἀφοῦ παρελθόντες οἱ Πατσινάκται ἐξεβλήθη ἐντεῦθεν τοὺς Βουλγάρους, αὐτοὶ ἐθεμελίωσαν νέον δακοβουλγαρικὸν βασιλείαν μέχρι τοῦ 1028. Οὐχ ἦττον ὁμοῦς αὐτόνομοι τινες ἀρχηγοί, καταλαβόντες χώρας τινὰς τῆς παλαιᾶς Δακίας, ἔχουσιν ἐν εἰρήνῃ πρὸς τοὺς γείτονας αὐτῶν Βουλγάρους, οἵτινες διὰ τῶν Ἑλλήνων χριστιανισθέντες (870) εἰσήγαγον παρὰ τοῖς Βλάχοις μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Μακεδόνα μοναχοῦ Κυρίλλου εἰς αὐτοὺς προσενεχθέντα ἑλληνικόν, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς Βουλγαρικῆς γλώσσης διεσκευασμένον *κυριλλιαρὸν* λεγόμενον ἀλφάβητον, ἀντὶ τῶν ἐκλειπόντων παρὰ τοῖς Βλάχοις λατινικῶν στοιχείων. Ἐπὶ δὲ Κροῦμ τοῦ Βουλγάρων βασιλέως, πολλοὶ ἀπόγονοι τῶν παλαιᾶν ἐν τῇ αὐρηλιανῇ Δακίᾳ ἀποικισάντων, διαβάντες πάλιν τὸν Ἰστρον, ὤκησαν ἐν τῇ Σεβερνίᾳ καὶ κατέστησαν αὐτόθι αὐτόνομον τινα ἡγεμονίαν· τότε λοιπὸν, ἐπὶ τῶν Σλαυϊκῶν ἐπιδρομῶν, φαίνεται τὸ πρῶτον ἐν τοῖς χρονικοῖς τὸ ὄνομα Βλάχος (4). Ἀπὸ δὲ τοῦ 1187 — 1240 οἱ Βλάχοι ἐλευθερωθέντες τῶν Πατσινάκων καὶ τῶν Κουμάνων, καὶ ἐνωθέντες μετὰ τῶν ἐν Μοισίᾳ ἀδελφῶν αὐτῶν καὶ τῶν Βουλγάρων, τῶν ἤδη πρὸ δύο αἰώνων ἀποτεισάντων τὸν βυζαντινὸν ζυγόν, ἐπέδραμον πολλάκις εἰς τὴν Θράκην. Ὁ δὲ Ἰωάννης Ἀλέξιος (2), βασιλεὺς τῶν Βουλγάρων, ἐξέτεινεν ἱκανῶς τὸ κράτος ἐπὶ τῆς Μοισίας καὶ ἐπέκεινα· τῶν δὲ σταυροφορῶν κατεχόντων τὴν Κωνσταντινούπολιν, πολέμησας αὐτοὺς ἡχημαλώτισε καὶ ἐθανάτωσε Βαλδουῖνον τὸν αὐτοκράτορα κερυχθέντα. Τὸ δὲ 1244 πάλιν τῶν Κουμάνων ἐπελθόντων, Ἀνδρέας ὁ τῆς Οὐγγαρίας βασιλεὺς ἐπέμψεν κατ' αὐτῶν τοὺς τευτονικοὺς ἱπποτάς· ὅθεν ἐπήγασαν αἱ μετὰ ταῦτα τῆς Οὐγγαρίας κατὰ τῆς Βλαχίας ἀξιώσεις. Τέλος τῷ 1241 ἐπελθόντες, ἐσχάτοι τῶν βαρβάρων, οἱ Τάταροι ἐπὶ Βατοῦ Χάν, ἐπόρθουν ἀνηλεῶς τὴν χώραν, τῶν Βλάχων εἰς τὰς ἐπέκεινα τῶν ὁρίων χώρας καταφυγόντων.

(1) Ἦναι δὲ Γοτθικὸν συνώνυμον τῷ Βαλάχ, Βαλαχ, Βλάχ (Πολων.) Οὐλάχ (Οὐγγρ.) καὶ Βλάχ (γερμ.), ἀπὸ σημαίνοντι ἔθνους, Ῥωμαῖους, Ἰταλοὺς· πάλ' οἱ Βλάχοι ἐξακολουθοῦσιν ὀνομαζόμενοι ἐαυτοὺς Ῥουμανοὺς.

(2) Οὗτος αἶμα· ὁ κτίρας τὴν φερόμενον Κροῦμ [Κροῖ (Βασιλεὺς) Ἰβάν (Ἰωάννης)].

Ἀπὸ τῆς ἐν Μοισίᾳ λοιπὸν μετοικισίας τῶν Βλάχων μέχρι τῆς ταταρικῆς τυτῆς ἐπιδρομῆς, λίαν οὐσῆς συγκεχυμέναι καὶ ἀτελοὺς τῆς ιστορίας, ἀσφαεῖς ἀποδίδονται καὶ αἱ σχέσεις αἱ πρὸς τὸν ἑλληνισμὸν, μάλιστα δὲ αἱ πολιτικαί. Ἀλλ' ἂν διανοηθῶμεν, ὅτι οἱ ἐν Μοισίᾳ ἀποικισάντες Βλάχοι εὗρον αὐτόθι οὐχ ἦττον Ἑλλήνας, καὶ ἐπομένως ἐπαγελθόντες ἐκείθεν νέα σπέρματα εἰ καὶ λαμβάνοντα συνεπήγοντο ἑλληνισμοῦ· αἱ δὲ πρὸς τὸ Βυζάντιον κράτος σχέσεις, ὑφ' ὃ ἐπὶ πολὺ διατέλσαν οἱ Βλάχοι, ἦσαν κοινωνικαὶ ἑλληνισμοῦ· καὶ ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ πόλεμοι συνετέλουν εἰς ἐπιμιξίαν, ὅπου ἐκ πολλῶν ἐπιμαρτυρεῖται καὶ ἐκ τοῦ ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαήλ κατὰ τῶν Ἀρσένων πολέμου, καθ' ὃν (1) οἱ στρατηγοὶ Κομνηνίολος καὶ Μαρτίνος ἔχον σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ Βλάχοις στρατιώτας ἱκανοὺς (579), εἰ καὶ οἱ Βλάχοι ἠνωμένοι μετὰ τῶν Βουλγάρων δυστυχῶς πολεμῶς διέκειντο πολλάκις, ἀλλὰ καὶ οὕτως οἱ πόλεμοι παράγουσι σχέσεις μεταξὺ τῶν ἑθνῶν (2)· ἂν ταῦτα, λέγω, διανοηθῶμεν, θέλωμεν εὐκόλως ἐννοήσῃ, ὅτι καὶ κατὰ τοὺς βαρβάρους ἐκείνους αἰῶνας δὲν διεκόπη ὁλοῦς ἡ ἐν τοῖς Βλάχοις εἰσχώρησις τοῦ ἑλληνισμοῦ.

Ἀλλ' ὁ ἑλληνισμὸς ἐπέδρασε μάλιστα διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ· διότι μεταξὺ τοῦ Γ' καὶ Δ' αἰῶνος φαίνεται, ὅτι οἱ Δακοβουλγαῖοι παρέλαβον ἐκ τῶν Ἑλλήνων τὸν χριστιανισμὸν (3). Ὅθεν ἐν τῇ ἐν Νικαίᾳ συνόδῳ (325) παρῆσαν ἐπίσκοπος Σκυθῶν, καὶ ἕτερος Γότθων ὁ Θεόφιλος, μεθ' ὃν ἀναφέρεται Νικήτας, Δάκων καὶ Βήσσων ἐπίσκοπος, ἀπόστολος ἐπιλεγόμενος τῆς παροχθίας Δακίας (gipensis). Φερταὶ πρὸς τούτοις, ὅτι ὁ Νικήτας ἔκτισε (326) τέσσαρας ναοὺς, καὶ ἐν τῷ πρώτῳ αὐτῶν, περὶ ὃν ἦσαν πολλὰ μοναχῶν καλλιὰ, ἑλληνιστὶ ἐδοξολογεῖτο ὁ θεός (4). Ὅτε δὲ οἱ Βούλγαροι, διὰ τῶν Ἑλλήνων ἐπίσης χριστιανισθέντες (870), κατεῖχον τὴν Βλαχίαν, συνέπραξαν διὰ τῶν βουλγαριστῶν μεταφρασθεῖσιν διὰ τοῦ Κυρίλλου γραφῶν. Ἡ δὲ περίστασις αὕτη τὰ μέγιστα ἐπέδρασε καὶ ἐπὶ τὴν γλῶσσαν τῶν ἐνταῦθα Βλάχων καὶ μάλιστα τὴν ἐκκλησιαστικὴν· ὥστε καὶ δι' αὐτῶν τῶν Βουλγάρων τῶν φεθερῶν τοῦ Βυζαντίου πολέμων, λεληθότως ἐνήργει ὁ ἑλληνισμὸς διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ, ὃν οἱ Ἕλληνας τοῖς λαοῖς ἐκείνοις ἐδωροφόρησαν. Εὐληπτον δὲ ἀποδίδει τὸ ἀξιόλογον τῶν τοιούτων τοῦ ἑλληνισμοῦ σχέσεων διὰ τῆς σκέψεως, ὅτι ὁ χριστιανισμὸς ἐν τοῖς Ἕλλησι περιεβλήθη ἐθνικόν τινα χαρακτῆρα, δι' ὃν ἡ ὀρθοδοξία παρεστάθη συμπεφυκυῖα τῷ ἑλληνισμῷ. Ἡ κατὰ τῶν ὀρθοδοξούντων πρὸς τοὺς καταδρομὰς τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας, εἰς τῶν κυριωτάτων τῶν ἐκ τοῦ κοσμικοῦ αὐτῆς ὀργανι-

(1) Θεοφάν. ὁ αὐτοκράτωρ.

(2) Οἱ δὲ ἀκριβεῖς βυζαντινοὶ ιστορικοὶ ἀραιὰ ἀκριβῶς γινώσκουσι τοὺς Δακοβουλγαῖους ἢ Βλάχους (Καλκακονδύλ. Β' καὶ ἄλλοι). Ν. κατ. Ἀναγ. Κομνηνῶν, Κινναμ. κτλ.)

(3) Τροπαιλλαν.

(4) Παγγ. χριστ.

σμοῦ πηγασάντων χαρακτήρων, συνδέουσα ἡδέως ποίησε τοὺς Βλάχους καὶ Ἕλληνας, ἐν τῷ αὐτῷ πολλάκις τὸ μαρτυρικὸν αὐτῶν αἷμα ἀναμίζαντας. Ἀλλὰ μετὰ τῶν εὐεργετημάτων, ἅπερ διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ προσήνεγκε τοῖς Βλάχοις ὁ ἑλληνισμός, δὲν πρέπει νὰ παραλειφθῇ ἡ ἀληθὺς πνευματικὴ κατὰ δημοκρατίαν ὀργάνωσις καὶ τῆς Βλαχικῆς ἐκκλησίας, ἡ δραστηρίως κωλύσασα τὴν εἰς Βλαχίαν τοῦ τιμαριωτικοῦ συστήματος εἰσαγωγὴν, ὅπερ ὡς ὄργανον πολιτικῆς τυραννίης ἀσμένως εἶχεν ἐνστερνισθῇ ἡ δυτικὴ ἐκκλησία. Ἐπεκράτησε δὲ τοῦτο εἰς πολλοὺς τῶν ἐν Οὐγγαρίᾳ ἀδελφῶν τῶν Βλάχων, οἵτινες πιεζόμενοι ἠναγκάσθησαν νὰ ὀκλάσωσιν εἰς τὴν παπικὴν δυναστείαν, ἐνῶ ἐν τῇ κυρίῳ Βλαχίᾳ, ὡς καὶ ἐν πάσῃ χώρᾳ, ἐνθα ἡ ἑλληνικὴ ἐπεκράτησεν ὀρθοδοξία, ὁ τιμαριωτισμός ἡ δὲν εἰσεχώρησεν, ἡ διὰ τῆς βίας εἰσαχθεὶς τάχιστα ἀπεμαράνθη ἀποσοβούμενος ἀπὸ τῶν σπερμάτων τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, ὅσα ἐν τῷ κατακλυσμῷ τοῦ ἀρχαίου κόσμου ἐπέπλευσαν. Ὡστε ἡ ὑπεροχὴ πρὸς τὴν κατὰ τὴν ἀστυκὴν ἐλευθερίαν δεξιότης τῶν Βλάχων, καὶ αὐτῶν τῶν Βουλγάρων, ὀφείλεται κυρίως εἰς τὰς πρὸς τὸν ἑλληνισμὸν σχέσεις αὐτῶν.

Οὐχ ἥττον δὲ καὶ ἐν τῇ γλώσσῃ, τῷ πνευματικῷ τούτῳ κατόπτρῳ, σαφῶς ἡ τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐνδείκνυται ἐπιρροή. Ὅποια μὲν ἦτο ἡ ἀρχαιοτύπος ἐκείνη δακτικὴ μόλις ἀσαφῶς δυνάμεθα νὰ εἰκασώμεν τι, κατὰ δὲ τὰ περὶ τῶν σχέσεων τῆς θρακοπελασγικῆς ὁμοεθνίης προταχθέντα, σχεδὸν δὲν δυνάμεθα νὰ ἀμφισβάλωμεν περὶ τῆς συγγενείας αὐτῆς πρὸς τὴν ἀρχικὴν Ἑλληνικὴν· ἀλλὰ τοῦ παρόντος καιροῦ δὲν εἶναι ν' ἀναζητήσωμεν τὰ ἐν τῇ βλαχικῇ ἀρχαίᾳ ἐκεῖνα ἴχνη (1). Τοῦ δ' ἐκ τῶν Ῥωμαίων ἀποίκων πηγάσαντος ἔθνους ἡ γλῶσσα ἦτον ὁμολογουμένως Ῥωμαϊκὴ διάλεκτος διὰ τὰ προλεχθέντα ἐπικρατήσασα (2). Ἡ παλαιοτέρα μαρτυρία περὶ Βλαχικῆς γλώσσης σώζεται παρὰ τῷ χρονολογῶ Θεοφάνει· ἐνὸς ἔωου τὸν φόρτον διαστρέψαντος, ἑτερος τὸν δεσπότην τοῦ ἔωου προσφωνεῖ, τὸν φόρτον ἀπορρώσασθαι, τῇ πατρίδι φωνῇ τόρνα, τόρνα φράτρε. Καὶ ὁ μὲν κύριος τῆς ἡμιόρου τῆς φωνῆς οὐκ ἤσθετο· οἱ δὲ λαοὶ ἀκούσαντες καὶ τοὺς πολεμίους ἐπιστῆναι αὐτοὺς ὑπονοήσαντες εἰς φυγὴν ἐτράπησαν, τόρνα, τόρνα μεγίσταις φωναῖς ἀνακράζοντες (περὶ τὸ ἔτος 590). Ἀσκοπον εἶναι νὰ ἐπιμαίνωμεν καὶ εἰς τὴν πάντοθεν γνωστὴν καὶ προφανῇ σχέσιν, μετὰ τῆς μητρικῆς λατινικῆς καὶ ἐπομένως τῆς βλαχικῆς διαλέκτου πρὸς τὴν ἑλληνικὴν, διὰ νὰ καταδείξωμεν καὶ ἐντεῦθεν τὴν συγγένειαν τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου πρὸς τὴν βλα-

χικὴν. Ἀλλ' εἰς ταύτην ἐπετέθησαν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς σλαβικὰ τινα, ἐπὶ δὲ ὀλίγιστα γερμανικὰ καὶ ταταρικὰ ἴχνη. Ἡ δ' ἐκ τῶν πολιτικῶν καὶ χριστιανικῶν σχέσεων πρὸς τοὺς Γραικορωμαίους ἐπιρροὴ τοῦ ἑλληνισμοῦ εἶναι προφανεστάτη καὶ αὐτῷ τῷ ἀμελέστερον γευσάμενῳ τῆς βλαχικῆς (3). Ἐάν τις ἐγκύψῃ καὶ εἰς τὴν σύνθεσιν τῶν λέξεων καὶ πρὸ πάντων τὴν παλαιότεραν σύνταξιν αὐτῶν, ὅσον ἐπιπολαίως καὶ ἂν θεωρήτῃ τὸ πρᾶγμα, θέλει ἀπορήσει διὰ τὴν πανταχοῦ ἀναφαινομένην ἐπίδρασιν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης κατὰ τὴν περαιτέρω διάπλασιν τοῦ ὑπὸ τῶν ἀποίκων τῶν ἐπὶ Ῥωμαίων κατασκευασθέντος Ῥωμαϊκοῦ ιδιώματος τῶν Βλάχων· ἡ δ' ἐπιρροὴ αὕτη ἐγένετο γενικὴ καὶ βαθεῖα, διότι ἀναφαίνεται εἰς πάσας τὰς βλαχικὰς διαλέκτους, εἰ καὶ μέρος τοῦ κατὰ τὴν σύνταξιν ἑλληνισμοῦ ὀφείλεται εἰς τὴν ἐπιρροὴν τῆς ἑλληνικῆς ἐπὶ τὴν σλαβικὴν διὰ τῆς μεταφράσεως τῶν ἱερῶν γραφῶν, δι' ἧς εἰσεχώρησάν τινα καὶ εἰς τὴν βλαχικὴν σύνταξιν.

Ἐν τούτοις κατὰ τὰς διαφόρους περιστάσεις διαφόρων μοιρῶν τοῦ ἔθνους, ἡ βλαχικὴ ἤρχισε νὰ ὑποδιαιρῆται εἰς τέσσαρας διαλέκτους· τὴν ἐν Μακεδονίᾳ κ.τ.λ. τὴν ἐν Μολδαυίᾳ, Βασσαραβίᾳ καὶ Βουκοβίνῃ, τὴν ἐν Βλαχίᾳ καὶ τῷ Βανάτῳ καὶ τὴν ἐν Τρανσυλβανίᾳ καὶ Οὐγγαρίᾳ. Ἡ ἐν Βλαχίᾳ ὑπετυπώθη πολλαχῶς μετὰ ταῦτα διὰ τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς ἐπὶ τῆς ἐλληνοκρατίας, καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας διὰ τοῦ ἰταλικοῦ ὀνομαστικοῦ· ἡ ἐν Τρανσυλβανίᾳ διὰ τῆς γερμανικῆς καὶ οὐγγρικῆς καὶ ἀποβαλοῦσα τὴν αὐτοθυμίαν αὐτῆς ἐμφαίνει ξένον τι κράτος· ἡ ἐν Μακεδονίᾳ κατεκλύσθη ὑπὸ τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς, εἰ καὶ σώζει ἀρχαϊκωτέρους τινὰς καὶ εὐγενεστέρους Ῥωμαϊκοὺς τύπους, ἡ πᾶσα ἄλλη βλαχικὴ διάλεκτος, ὅπερ συνάδει πρὸς τὰ πρότερον περὶ τῆς ἐπὶ Αὐρηλιανοῦ μετοικεσίας εἰρημένα. Τέλος ἡ ἐν Μολδαυίᾳ παρακολουθεῖ τὴν ἐν Βλαχίᾳ καὶ ἡ ἐν Βουκοβίνῃ καὶ Βασσαραβίᾳ ἀλλοιοῦνται διὰ τῶν γειτόνων των.

Ε'. Περὶ τῶν ἀπὸ Ῥάδου τοῦ μέλατος μέχρι Νικολάου Μαυροκορδάτου σχέσεων
(1290—1716).

Ἐπὶ τῶν βαρβαρικῶν ἐπιδρομῶν, οἱ ἐπὶ κεῖνα τῶν Καρπαθίων καταφυγόντες Βλάχοι ἐθεμελίωσαν ἐν τῇ ὑπὸ τοῦς Οὐγγροῦς Δακίᾳ ἀποικίας, ὧν κυριώταται ἦσαν ἡ τοῦ Φαγαρασίου καὶ ἡ τοῦ Μαρασίου, κυβερνώμεναι ὑπὸ ἀρχηγῶν τοῖς Οὐγγροῖς

(1) Τὰ λεῖψαντα ταῦτα διακρίνονται π' ἡ αἰτῆ (εἰρήνηται) ahiatā (ἀχθ. . .) κτλ. περὶ τῆς γλώσσης δὲ ἴδε προπαρὰ σκευὴν εἰς τὸ βλαχικὸν καὶ λατινικὸν λεξικὸν ὑπὸ Γ. Γ. Π. μεταφρασθεῖσαν βλαχιστὶ ὑπὸ τοῦ Κ. Ι. Ἠλιάδου ἐν τῷ βλαχικῷ ταχυδρόμῳ 1841, καὶ μέλιστα τὸ ἐν αὐτῷ σχεδίασμα λεξικογραφικῆς χρονολογίας τῆς βλαχικῆς γλώσσης.

(2) Ἴδε τοῦ παρόντος λόγου μέρος Γ'.

(3) Τῆς ἐποχῆς ταύτης αἱ λέξεις βλαχίζονται ὑπόκεινται συνήθως εἰς ἰδίους τινὰς κανόνας τῆς βλαχικῆς γραμματικῆς, ὅπερ βραδύτερον δὲν παρατηρεῖται· σηματοῖον δὲ ὅτι τινὲς ἑλληνικαὶ λέξεις ἐξαλειφθεῖσαι ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων σώζονται ἐν τῇ βλαχικῇ· εἰς κίρι (τύπος) π. ἡ. anafora (ἀναφορά) agoniseasā (ἀγωνίζομαι) alefio (ἀλοιφῇ) aguridā κτλ. κτλ. Παρατηρεῖται δὲ ὅτι αἱ τοιαῦται λέξεις σώζονται καὶ εἰς τὴν τρανσυλβανικὴν διάλεκτον καὶ ἐπομένως ἀνήκουσιν εἰς ἐποχὴν προγενεστέρην τῆς ἐν Βλαχίᾳ ἑλληνοκρατίας.

υποτελών. Ἡ δὲ Βλαχία μέχρι τῆς ἐπὶ Βατουχάν ἐπιδρομῆς διηρεῖτο εἰς μικράς τινὰς χώρας, ὅτε μὲν ἠνωμένας, ὅτε δὲ κειχωρισμένας, ὧν κυριωτάτη ἦτο τὸ Βανάτον Σεβερινίου ἥτοι Κραϊώθης.

Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν Τατάρων, περὶ τὸ τέλος τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, ἐρήμου σχεδὸν οὗτης τῆς Βλαχίας, Ῥάδος ὁ μέλας ὁ Βασσαράδας, ἡγεμὼν Φαγαρσίου, ὑπερβὰς τὰ ἑρπάρθια μετὰ τῶν οἰκείων καὶ πολλῶν ὀπιδῶν, καταλαβὼν τὴν χώραν καὶ διανείμας αὐτὴν εἰς τοὺς περὶ αὐτὸν μαχητάς (Βογιαρούς), κατέστησεν αἰρετὴν ἡγεμονίαν καὶ ἐξέτεινε τὰς κατακτήσεις αὐτοῦ· ὅθεν καὶ ὁ Βάνος Κραϊώθης οἰκοθὲν ἐγένετο αὐτῷ ὑποτελής. Μετὰ ἓνα δὲ αἰῶνα, ὁ Δραγόσης Βόγδανος, ἡγεμὼν Μαραμοσίου, μὴ ἀνεχόμενος τὰς κατὰ τῶν ὑπ' ἐαυτὸν Βλάχων θρησκευτικὰς καταδρομὰς, ἦλθεν (1354) εἰς τὴν τότε μὲν καλουμένην Κουμανίαν, ἔκτοτε δὲ Μολδαυίαν ὀνομασθεῖσαν. Ἀπὸ τῆς ἀφίξεως λοιπὸν τῶν δύο τούτων ἡγεμόνων ἀρχεῖται ἡ ἰδίᾳ ἱστορία τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαυίας. Ἀλλ' αὕτη εἶναι δυστυχῶς σειρά δυστυχημάτων καὶ ἀγώνων· διότι τὸ μὲν αἰρετὸν τῆς ἡγεμονίας παρεῖχεν ὡς ἐν Πολωνίᾳ πολλὰς ἀφορμὰς ταραχῶν, ἡ δὲ θέσις τῆς χώρας καθίστα αὐτὴν ἐπιδρομικὴν, οὕτως εἰπεῖν, σταθμὸν, ἀδυνάτων πρὸς τούτοις ὄντων τῶν ἡγεμόνων πρὸς τοὺς γείτονας αὐτῶν.

Οἱ τῶν Οὐγγρῶν κατὰ τῶν Βλάχων πόλεμοι ἔπαυταν, ἐπιφανέντων τῶν Τούρκων, καθ' ὧν συνεμάχησαν ἐπὶ Βλάδου. Εἴτα δὲ ὁ Μίρσας προσέβη καὶ νικήσας τοὺς Τούρκους ἐκλείσθη, ἀλλ' ὁ σουλτάνος Βαγιαζήτης καταπολεμήσας αὐτὸν κατέστησε τὴν Βλαχίαν φόρου ὑποτελῆ (1393). Οὐχ ἥττον ὁμοῦς μετὰ ταῦτα οἱ Βλάχοι ἐπὶ Βλάδου τοῦ Β' καὶ Δάνου, συμμαχοῦντες τοῖς Οὐγγροῖς, ἐπολέμησαν τοὺς Τούρκους, ἀλλ' ἐνικήθησαν ἐν Βάρνῃ (1444) καὶ Κουσσόβῃ (1448). Εἴτα Βλάδος ὁ Δ', διὰ τῶν Τούρκων ἐνθρονισθεὶς, ἀνενέωσε μετὰ Μωάμεθ Β' τοῦ πορθητοῦ καὶ βαρυτέρην κατέστησε τὴν ἐπὶ τοῦ Βαγιαζήτου συνομολογηθεῖσαν συνθήκην· ὅθεν οἱ Τούρκοι ἐκάστοτε μείζονα ἐξήτουν τὸν φόρον. Διὸ οἱ ἡγεμόνες οἱ μὲν αὐξάνοντες τὴν δύσιν περιήρχοντο εἰς θρόνον, ὃν ἐξευτέλιζον, οἱ δ' ἐπὶ τούτῳ κατέφευγον εἰς τοὺς Οὐγγρούς. Οἱ Βλάχοι λοιπὸν κατετρώχοντο ὡς καὶ πᾶν ἔθνος ἐξωθεν τὴν δύναμιν ζητεῖον· στάσεις δὲ καὶ φόνοι καὶ πόλεμοι ἐπενέμοντο τὴν πολυπαθὴν χώραν. Οἱ δ' ἄρπαγες καὶ ἀπηνεῖς ἡγεμόνες, ὡς ὑπὸ τύψεως συνειδότος ἐλαυνόμενοι, πολυπληθεῖς ἀνήγειρον μονὰς καὶ ναοὺς, ὧν βρίθει ἡ χώρα (1). Ἢδη τὸ 1521 ἐπειράθησαν οἱ Τούρκοι νὰ καταστήσωσι σατραπείαν τὴν Βλαχίαν· καὶ τούτου μὲν ἀπέτυχον, ἀντιπρατούσης καὶ τῆς Οὐγγαρίας, νύξησαν ὁμοῦς τὸν φόρον καὶ βαρύτερον ἐπέβαλον τὸν ζυγὸν, στρατὸν παρὰ τῶν Βλάχων λαμβάνοντες, ἔτι δὲ καὶ τοὺς υἱοὺς τῶν ἡγεμόνων ὡς ὁμήρους. Τέλος ἐν Μοχατσίῳ τοῦ

Σουλιμάν νικήσαντος τοὺς Οὐγγρούς (1526), οἱ Βλάχοι ὅλως ἀπελείφθησαν ἀπροστάτευτοι. Εἴτα οἱ Τούρκοι, τοὺς αὐτοκράτορας τῆς Γερμανίας πολεμοῦντες, ἐκ Βλαχίας διαβαίνοντες καὶ τὴν χώραν κακοῦντες, κατέλαβον τέλος τὰ φρούρια Βραΐλκας, Γιργέβου καὶ Τούρνου, ληστρικὰ κατατταθέντα ὁρμητήρια. Ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ τῆς δεινῆς ἀπελπισίας, Μιχάηλ τοῦ ἀνδρείου ἀναφανέντος (1592—1604), οὐ μόνον κατεπολεμήθησαν οἱ Τούρκοι, ἀλλὰ καὶ ἡ χώρα αὐτόνομος γενομένη περιέλαβε τὴν τε Μολδαυίαν καὶ τὴν Τρανσυλβανίαν. Τοῦ ἥρωος ὁμοῦς δολοφονηθέντος, εἰς τὴν προτέραν ἡ χώρα ταπεινώσιν ἐπανήλθε.

Αἱ κατὰ τὸ μακρὸν τοῦτο καὶ θορυβῶδες τῶν πέντε αἰώνων διάστημα σχέσεις μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Βλάχων ἐγένοντο πολυειδεῖς καὶ ἀδιάκοποι, ἐνθ' κατ' ὀλίγον τὸ διὰ τὴν πρὸς τοὺς Βουλγάρους κοινωσίαν εἰσαχθὲν διὰ τῆς πολιτείας καὶ τοῦ χριστιανισμοῦ στοιχεῖον ἤρχισε νὰ ὑποχωρῇ, μέχρις οὗ περὶ τὰ τέλη τῆς περιόδου ἀντεκατεστάθη καὶ ἐκείνη ὅλη ἡ ἐπιρροή διὰ τοῦ ἑλληνισμοῦ (1). Ὅθεν εὐκόλως εἰκάζομεν καὶ τὰς μετὰ τε τῆς Κωνσταντινουπόλεως σχέσεις, ἐξ ἧς ἐλήφθη μετὰ ταῦτα καὶ ἡ αὐλικὴ διακόσμησις, καὶ μετὰ τῶν τὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου καὶ τὴν Μοισίαν οἰκοῦντων Ἑλλήνων. Ὅτι δὲ πολλάκις οἱ Βλάχοι ἦσαν πρὸς τοῖς ἄλλοις μεμιγμένοι ἐν τῷ Βυζαντινῷ στρατῷ, τοῦτο προσιπόντες ἤδη, ὀλίγα τινὰ παραδείγματα τῶν ἐφεξῆς ἐπισυνάπτομεν σχέσεων. Ὁ υἱὸς τοῦ ἡγεμόνος Μίρσα ἀνστράφη ἐν Κωνσταντινουπόλει παρὰ τῷ αὐτοκράτορι Ἰωάννῃ Παλαιολόγῳ (1423) καὶ ὁ ἀντιπαραγγέλων τὸν βλαχικὸν θρόνον, ἐλθὼν αὐτόσε, συνεπολέμει τοὺς Τούρκους (2). Μεταξὺ δὲ τῶν πολλῶν ἐπιγαμιῶν, ἀρκοῦμεθα ὡς ἐν παραδείγματι νὰ σημειώσωμεν τινὰς μόνον αὐτῶν· ὁ ἰθαγενὴς ἡγεμὼν Ἀλέξανδρος ὁ Δ' (1628—30) ἐνυμφεῖται τὴν Σκαρλάτου Βεγλιτσῆ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅτε περιφανῶς οἱ γάμοι ἐτελέσθησαν· ἕτερος δὲ ὁ Σκαρλάτος Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐξ ἀπορρήτων ἐνυμφεῖται τὴν τοῦ ἡγεμόνος Ἑλένης τὴν Βραγκοβανίδα (1698) (3) κτλ.

Δὲν ἀναφέρομεν τοὺς χάριν ἐμπορίας ἐκάστοτε ἀποικοῦντας ἐν Βλαχίᾳ Ἕλληνας, τοὺς κτηματίας καὶ αἰονεὶ πολιτογραφουμένους, τοὺς δὲ ὧν εἰσήγοντο αἱ βιομηχανίαι καὶ αἱ τέχναι ἐκ τοῦ βυζαντίου κράτους, τοὺς ἐμπορευμένους· διότι μεταξὺ τῶν περὶ τοὺς Βλάχους λαῶν, οὐδεὶς ὡς ὁ ἑλληνικὸς εἶχε τὸ πνεῦμα τῆς ἐμπορίας. Τοῦτο δὲ τόσον πρόδηλον εἶναι, ὥστε καὶ τινὰ τῶν Ἑλληνικῶν ἐμπορευμάτων, μάλιστα μακεδονικὰ καὶ θεσσαλικά, τόσον καὶ πολὺ βραδύτερον ἀνώτερα ἦσαν τῶν γερμανικῶν, ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωσήφ, ὥστε οὗτος ἐξέδωκεν αὐστηρὸν ἀπαγορευτικὸν κατ' αὐτῶν διά-

(1) Ὁ Ματθαῖος Βασσαράδας, οὗ τῶν χειρόνων ἡγεμόνων, ἀνήγειρε τεσσαράκοντα.

(1) Πολλὰ ἐπιγραφὰ καὶ κώδικες σώζονται ἐν Βλαχίᾳ σλαβιστί· ἐπὶ δὲ ἐπιγραφὰὶ διγλωσσοί, σλαβικαὶ δηλονότι καὶ βλαχικαί.

(2) Φωτειν. Ἱστορ. Τόμ. Β', σελ. 40.

(3) Φωτ. Β'. 287.

παγμα· καὶ ἐκτοτε Ἕλληνες ἐλθόντες εἰς Αὐστρίαν συνέστησαν ἐργαστάσι, βυμβάκερινων πρὸ πάντων ὑφασμάτων καὶ δερμάτων. Ἐπίσης σιωπῶμεν ἐκεῖνους, οἵτινες ἤρχοντο φεύγοντες τὴν τῶν Τούρκων δουλοσύνην, τοὺς ἐνταῦθα ἐξαγοραζομένους αἰχμαλώτους κτλ. δι' ὧν πάντων ἀφθόνως καὶ λεληθότως συνεχίζετο ὁ ἐκπαλαὶ αὐτόσε ῥοὺς τοῦ ἑλληνισμοῦ, θν οὐ μόνον ἀνείχοντο, ἀλλὰ καὶ ἡσπάζοντο οἱ Βλάχοι, πολιτιζόμενοι καὶ οὐδὲν ὑπὸ τῶν φιλησύχων ἐκείνων Ἑλλήνων κακὸν πάσχοντες.

Ἀλλὰ πολλοὶ τινες ἤδη τῶν Ἑλλήνων ἀνестρέφοντο εἰς τὰ πολιτικὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ὀθωμανῶν. Ἀφοῦ μάλιστα ἡ βαρβαρική τῆς κατακτήσεως δύναμις ἤρχισε ναρκουμένη, καὶ οἱ Τούρκοι ἦλθον εἰς πολιτικὴν τινα συνάρειαν μετὰ τῶν εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν, μὴ δυνάμενοι οἰκοθεν νὰ κοινωνήσωσι πρὸς αὐτὰ, μετεχειρίσθησαν παλλάκις τινὰς Ἕλληνας τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει οἰκούντων, ἐνεκα τῆς πολυειδοῦς αὐτῶν ὑπεροχῆς, διότι ἐκεῖνοι ἐπὶ παιδείᾳ καὶ συμπεριφορᾷ καὶ πολιτικῇ ἱκανότητι πολὺ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων προεῖχον. Πολλοὶ μὲν τούτων ἐγένοντο ἄνδρες ἀξιοὶ τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ ἔθνους καὶ τῶν χριστιανῶν ἐν γένει· ἀλλ' οὐκ ὀλίγοι ἐν τῇ σχολῇ τῆς τυραννίας καὶ τῆς δουλοσύνης ὀλέθρια ἠρύσαντο μαθήματα. Ὅθεν ἤρχισαν διὰ σκευωριῶν νὰ παραδύωνται εἰς τὰ τῆς Βλαχίας πράγματα· ἐρχόμενοι δὲ καὶ πολλοὶ αὐτῶν ἀρπάζοντες καὶ καταχρώμενοι, περιέπλεκον τὰς τῶν Βλάχων σχέσεις, οἵτινες, ὡς εἶκος, κατ' αὐτῶν ἠγανάκτουν. Ὅθεν ἐπὶ Ράδου τοῦ ΙΑ' (1611—1615) ὁ Βέρκας συνώμασε κατὰ τοῦ ἡγεμόνος ἕνεκα τῶν ἀδίκως κατεχόντων θέσεις Ἑλλήνων (1)· ἡ δὲ συνωμοσία ἀνενεώθη ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Δ' (1616—7) καὶ τέλος ὁ μὲν Λαῦπος ἀπέσφαξε πολλοὺς αὐτῶν μετὰ τῶν δούλων αὐτῶν, ὁ δὲ ἡγεμὼν ἐξέπεσε τοῦ θρόνου (2). Μετὰ ταῦτα δὲ καὶ ὁ Ράδος ἀπέτυχε τοῦ θρόνου, ἀντιπραττόντων τῶν ἐγγχωρίων, διότι συνεπήγετο πολλοὺς τινὰς Ἕλληνας βογιάρους (3). Ἐπὶ Ματθαίου τοῦ Α' (1633—54) πολλῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει περὶ ἡγεμονίας γενομένης ῥαδιοουργίας, αἱ πρόκριτοι Βλάχοι ἐνεφάνισαν τῷ Σουλτάνῳ δεινὴν κατὰ τῶν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἀρχόντων γινομένων καταχρήσεων ἀγωγὴν καὶ ἀπέτυχον (4). Ἐπὶ Ράδου τοῦ ΙΓ' (1665—9) ἐξαχάσιοι τῶν ἐγκρίτων Βλάχων ἐνεφανίσθησαν τῷ Σουλτάνῳ ἐν Ακρίσῃ διατρίβοντι, καὶ ἐνεχείρισαν αὐτῷ ἀγωγὴν κατὰ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀρχόντων, ὑφ' ὧν πολλὰ ἐπασχον (5). Ἀρκοῦσι τὰ βραχέα ταῦτα διὰ νὰ γνωσθῇ ἡ ἀλήθεια, ὅτι ἐν μέσῳ τῶν ἐμπαθῶν τούτων ἐρίδων, αἵτινες ὡς ἐμφύλιοι τινες μᾶλλον δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν, οὐχ ἦττον παρεδύετο, εἰ καὶ ἐπὶ κακοῖς οἰωνοῖς, ἐν Βλαχίᾳ ὁ ἑλληνισμός. Ἀλλ' ἤρξανε δυστυχῶς καὶ

ἡ δικαία τῶν Βλάχων κατὰ τῶν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀντιπάθεια· διότι ποῖος λαὸς ὑποφέρει ἄνδρας ξένους ὡς πρὸς τὰ δικαιώματα τοῦ τόπου καὶ σφετεριστὰς τῆς ἐξουσίας του; ὑπέφερον οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς Μακεδόνας; Αὕτη δὲ ἡ ἀντιπάθεια, ἀφορμῆς τυχοῦσα, ἐμελλε ν' ἀποβῇ γενικωτέρα. Μὴ γελάτε, ὦ ἐχθροὶ τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ χριστιανῶν! θέλομεν φρίξει πλεῖστον, ἂν ἀναισθητάσωμεν τὸν πέπλον τῶν ἐν τῇ Δύσει συγχρόνων αὐλικῶν ῥαδιοουργιῶν! Μὴ χαιρεκακῆτε διὰ τὴν θυόνοιαν, ἧς τὴν οἰκτράν εἰκίνα δυσαρέστως ὑπεδείξαμεν· διότι φρικτὴ εἶναι πᾶσα ἀδελφομαχία. Μήπως ἡ πάλῃ τῶν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ δωρικῶν ἢ ἀριστοκρατικῶν, καὶ ἰωνικῶν ἢ δημοκρατικῶν κομμάτων, δὲν παρήγαγε σκηνὰς πολλῶ ἀπανθρωπότηρας; ἢ πρὸς Ἕλληνας λαλῶν εἶναι τάχα ἀνάγκη νὰ ἀνκαλέσω τὰς τῆς συγχρόνου ἡμῶν ἱστορίας διχονοίας;

Ἀποστρέφοντες λοιπὸν τὸ βλέμμα ἀπὸ τῶν θλιβερῶν τούτων σκηνῶν μετὰ χαρᾶς ἀναπαύομεν αὐτὸ ἐπὶ τῶν διὰ τῆς κοινῆς ἡμῶν μητρὸς ἐκκλησίας, ἥτοι τῆς ἑλληνικῆς ὀρθοδοξίας, εἰρηνικῶν σχέσεων ἀγάπης. Ἐλέχθη ἤδη ὅτι οἱ Ἕλληνες, διαρκούσης τῆς ἐνταῦθα γοτθικῆς ἐπιδρομῆς, εἶχον χριστιανίσει τοὺς Βλάχους (1). Ἐπὶ Ἰωάννου δὲ Βασσαράβα, τοῦ Ε' ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας (1325), τοῦ μὴ ἀναφερομένου μὲν ἐν τοῖς ἐγγχωρίοις χρονικοῖς, γνωστοῦ δὲ ὄντος ἐκ τῶν Σερβικῶν καὶ Οὐγγρικῶν (2), θεοβλαβεῖς τινες μοναχοὶ ὑπὸ τοῦ Πάπα Ἰωάννου πρὸς τὸν Κάρολον Ρόβερτον, βασιλέα τῆς Οὐγγαρίας, ἀποσταλέντες, ἐπεισαν αὐτὸν, λύσας τὰς ὑπαρχούσας συνθήκας, νὰ πολεμήσῃ τοὺς Βλάχους. Ἀλλ' ὁ Βασσαράβας ἐν ὀνόματι τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος ἀντεπεξελθὼν ἐνίκησε τοὺς Οὐγγρούς. Οἱ δὲ θεοβλαβεῖς μοναχοὶ, οἵτινες ἐπὶ λογχῶν βαίνοντες ἦλθον νὰ προσηλυτίσωσι τοὺς Βλάχους, ἀλωθέντες, διὰ ῥοπάλων ἐφρονεύθησαν ὑπ' αὐτῶν ἀγανακτούντων (3). Ὅθεν πόσον τὰ τοιαῦτα ὑπὲρ πίστεως δεινὰ συνέδεν τοὺς Βλάχους μετὰ τῶν ὁμοιοπαθῶν Ἑλλήνων, κρατύνοντα τὸν ἐν τῇ ὀρθοδοξίᾳ ἀδελφικὸν αὐτῶν δεσμόν, οὐδ' ἀνάγκη εἶναι νὰ ὑποδείξωμεν. Οὕτω καὶ ἐν τῇ φλωρεντιανῇ συνόδῳ (1439) παρηκολούθει τῷ πατριάρχῃ καὶ ὁ Οὐγγροβλαχίας. Ράδος ὁ Δ' (1462—1477), εὐρὼν ἐν Ἀδριανουπόλει τὸν πατριάρχην Νήρωνα, ἕνεκα τῆς δυστροπίας τῶν τυράννων ἐξόριστον, καὶ μεσιτεύσας παρὰ τῷ Σουλτάνῳ παρέλαβεν αὐτὸν διὰ νὰ διδάξῃ τοὺς λαοὺς αὐτοῦ. Διδάξας λοιπὸν οὕτω καὶ ἄρχοντας καὶ ἡγουμένους καὶ ἱερεῖς εἰσήγαγε καὶ εἰς τὴν αὐλὴν μελίζονα τάξιν κτλ. ὅθεν τὰ περὶ τοῦ εὐσεβοῦς καὶ ζηλωτοῦ τούτου πατριάρχου, διὰ τὰς περιέργους αὐτοῦ περιπετείας, βαθεῖαν κατέλιπον ἐντύπωσιν εἰς τῶν ἀφελῶν ἐκείνων ἀνθρώπων τὴν φαντασίαν· ὡς καὶ ἡ ἐκ τοῦ Ἀγ. Ὁρους εἰς Βλαχίαν

(1) Φωτ. Β'. 151.

(2) Φωτ. Β'. 156.

(3) Φωτ. Β'. 168.

(4) Φωτ. Β'. 176.

(5) Φωτ. Β'. 238.

(1) Ἰδε τοῦ παρόντος λόγου μέρος Δ'.

(2) Munster. Σερβ. χρόν.

(3) Φωτ. Β'. 15.

μετακομιδῇ τῶν λειψάνων τοῦ πατριάρχου τούτου, ἐπὶ Νιάγκου (1512—24,) ὅστις κτίσας νκόν τῇ Ἀγ. Νήρῳ ἐκάλεσε κατὰ τὰ ἐγκαινία (1518) εἰς Βλαχίαν τοὺς ἀρχιμανδρίτας καὶ ἡγουμένους τοῦ Ἀγίου ὄρους καὶ αὐτὸν τὸν πατριάρχην Θεόκλητον μετὰ τεσσάρων περὶ αὐτὸν μητροπολιτῶν (1). Ἐπὶ Κωνσταντίνου Β' τοῦ Βραγκασάνου (1688—1714) ὁ πατριάρχης Διονύσιος, διατρίβων τότε ἐν Βλαχίᾳ, συνήδρευσε ἐν τῇ τῶν Βογιάρων συνελεύσει περὶ ἐκλογῆς ἡγεμόνος (2).

Ἀλλὰ περὶ τῶν διὰ τῆς ἐκκλησίας σχέσεων τοῦ ἑλληνισμοῦ γενομένου τοῦ λόγου, δὲν πρέπει νὰ περατρέξωμεν τὰ πάμπολλα ἑλληνικὰ τῆς Βλαχίας μοναστήρια, ἢτοι μετόχια τῶν ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς χώραις Μονῶν, ἅπερ καὶ Βλάχοι καὶ Ἕλληνες θαψιλῶς ἀφιέρουν. Καὶ σήμερον μὲν δικαίως τὴν θρησκευτικὴν αὐτῶν ἢ κοινωνικὴν ὠφέλειαν δύναται τις ν' ἀρνηθῇ· ἀλλ' ἐν τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ ἦσαν πολλάκις ἰσχυρὰ πίσταως κέντρα, χαλινὸς τῶν ἐξηγριωμένων παθῶν, ἐνίοτε δὲ ἐστὶν γραμμάτων, καὶ ὡς πρὸς τὸν προκείμενον λόγον θεωρούμενα, ἦσαν οὐχ ἥττον πρυτανεῖα ἑλληνισμοῦ, διασώζοντα πρὸς τοῦτοις τὸ ζώπυρον τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ὅλῳ ἑλληνικῇ μητροπόλει Οὐγγροβλαχίας εὐσεβῶς τηρούμενον. Τέλος οἱ Βλάχοι, παραλληλίζοντες ἑαυτοὺς πρὸς τοὺς ἐν Αὐστρίᾳ ἀδελφούς, ἐφ' ὅσων βαρὺς ἐπεκράτησεν ὁ ζυγὸς τῆς παπικῆς ἐκκλησίας, καὶ βλέποντες ἐξ ἐναντίας ἐν Βλαχίᾳ τὸ πνεῦμα ἐκεῖνο τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς χριστιανικῆς ἀνοχῆς, ἃς μὴ λησμονῶσι, καθὰ προσέλεχθη, ὅτι τ' ἀγαθὰ ταῦτα εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὀρθοδοξίαν ὀφείλουσιν. Ἀνακαλοῦντες δὲ τὰς δεινὰς ἐκείνας ἡμέρας, καθ' ἃς διὰ τῆς βίας καὶ τοῦ δόλου ἐπολεμεῖτο τὸ πολύτιμον τοῦτο τῶν καινῶν ἡμῶν πατέρων κληροδότημα, ἃς ἐναισθάνονται βαθύτερον τοὺς ἀδελφικούς δεσμούς, καὶ μετ' ἀποστροφῆς ἃς ἀποσοῦσιν τὰς ἀδελφομάχους τῶν ἐπιδούλων καὶ κοινῶν πολεμίων εἰσκησεις.

ζ'. *Περὶ τῶν ἀπὸ Νικολάου Μαυροκορδάτου μέχρι τῆς Ἑλληνικῆς ἐπανάστασεως σχέσεων*
(1716—1821).

Νικηθέντος τοῦ Καρχμουσταφᾶ κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Βιέννης (1683), καὶ ἔκτοτε ἀποκλινούσης τῆς ἀγρίας τῶν Ὀθωμανῶν δυνάμεως, ἡ Αὐστρία, ἐπανερχομένη εἰς τὰς Οὐγγρικὰς καὶ Τρανσυλβανικὰς κτήσεις αὐτῆς, ἐγκατέλειπεν ἀγνωμόνως τὴν Βλαχίαν. Ὦθεν κατὰ τὰς ἐπὶ τοῦ μεγάλου Πέτρου νίκας, αὕτη ἐστράφη πρὸς τὴν Ῥωσσίαν· ἀλλὰ τὸ παρὰ τὸν Προῦτον ἀτύχημα ἐπανήγαγε τὴν χώραν εἰς τὴν συνήθη τυραννίαν τῆς Τουρκίας. Αὕτη δὲ ἠδύνατο μὲν ἤδη νὰ ἐγγράψῃ τὴν χώραν ἐπαρχίαν αὐτῆς, ἀλλ' οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει πολιτικοὶ τῶν Ἑλλήνων, οἱ καίτοι τοῦ ξίφους τοῦ Δημοκλέους ἐπικρεμαμένου αὐτοῖς, διέποντες ἤδη διὰ τῆς διε-

μηνείας τὰς ἐξωτερικὰς τῆς Τουρκίας σχέσεις, οὗτοι πολυτρόπως φιλοτιμούμενοι καὶ σπουδαρχαῖντες, κατώρθωσαν ν' ἀναγορεύηται ὁ ἡγεμὼν ἐκ τινῶν ἐαυτῶν γενῶν. Οὕτω δὲ, ὅσα κακὰ καὶ ἄν ἀπεγέγοντο, ξένων τούτων ὄντων πρὸς τε τὸ παρελθὸν καὶ τὸ μέλλον τῆς ἡγεμονίας, βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι αὗτοι ἐτήρησαν τὴν βλαχικὴν αὐτονομίαν καὶ περιῆψαν τῇ ἡγεμονίᾳ οὐτιῶδεις τινὰς προνομίας, εἰς αὐτοὺς καὶ μόνους ὁμολογουμένως ὀφειλομένας. Πρῶτος δὲ Ἕλληνα ἡγεμὼν ἀνηγορεύθη Νικόλαος ὁ Μαυροκορδάτος (1716). Οἱ ἡγεμόνες ὅμως ἐκάστοτε ὡς ἐν πλειστηριασμῇ τινὶ τὴν ἡγεμονίαν λαμβάνοντες καὶ ὑπερτιμῶντες τὴν δόσιν, διὰ νὰ κορέσῃσι τὴν φιλοχρηματίαν τῶν Τούρκων, ἤγον πρὸς τοῦτοις μεθ' ἑαυτῶν πολλοὺς τινες, οὐχὶ χρηστοὺς τοὺς πάντας ὄθεν θέσεις, ἀρχαί, τίτλοι τὰ πάντα πλέον ἢ τὸ πρὶν ὄνια ἀπέδωκαν· οὕτω λοιπὸν ἔχουσα ἡ χώρα κατετρώχετο. Ἐν τούτοις ἡ Ῥωσσία, σπεύδουσα εἰς ἐξασθένησιν τῆς Τουρκίας, καὶ τοῖς νικῶσα αὐτήν, παρενέβαλεν ἐν ταῖς συνθήκαις ἄρθρα ὑπὲρ τῆς Βλαχίας· οἱ πόλεμοι ὅμως ἐκεῖνοι ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ γινόμενοι ἔδωλπον πλέον ἢ ὅσον αἱ συνθήκαι ὠφέλουν. Τέλος ἡ μὲν ἐταιρία τῶν Φιλικῶν ἐξετείνετο· ἐπερχομένου δὲ τοῦ αἰοδίσμου Ἰψηλάντου, ὁ Βλαδιμηρέσκος ἐκάλεσε τοὺς λαοὺς εἰς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς ξενικῆς κυβερνήσεως. Ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ τότε τῆς φρικτῆς ἀναρχίας, εἰσβαλόντων τῶν Τούρκων, ὁ μὲν Βλαδιμηρέσκος ἐθανατώθη· ὁ δὲ πρωταθλητὴς Ἰψηλάντης, κακῶς καὶ ἀτάκτως ἐχόντων τῶν περὶ αὐτὸν, ἀρᾷ ὁ ἱερός λόχος ἀνδρείως ἔπασσε κατὰ τὸ Δραγασάνιον (29 ἰουν. 1821), ἀπεχώρησεν εἰς Τρανσυλβανίαν, καὶ ἡ χώρα ὑπὸ τε τῶν σλαβικῶν καὶ τῶν Τούρκων δεινῶς ἐκακοῦτο. Ἐν τούτοις τῶν ἐν Ἑλλάδι ἡρώων ἀγώνων καὶ θυσιῶν ἡ ρήμη διεσαλπίζετο· ἡ δὲ Ῥωσσία νέον κατὰ τῶν Τούρκων ἠτοίμαζε πόλεμον. Τότε ἀναγκασθεῖσα ἡ Τουρκία ἀνηγόρευσε τέλος ἡγεμόνα, οὐχὶ πάντως ἐξ Ἑλλήνων, τῶν πλείστων προκρίτων ἐν τῇ πανωλεθρίᾳ ἐλαυνῶς σφαγέντων, ἀλλ' ἐξ ἐγγχωρίων. Τέλος μετὰ τὴν ἐν Νεοκάστρῳ ναυμαχίαν, κηρυχθέντος τοῦ πολέμου, ὁ Ῥωσσικὸς στρατὸς καταλαβὼν τὰς ἡγεμονίας ἔβαινε εἰς Κωνσταντινούπολιν· ἀλλὰ συνθήκης γενομένης, ὁργανίσθησαν τὰ τῶν ἡγεμονίων διὰ τῶν Ῥώσσιων.

Κατὰ τὴν ἀπὸ Νικολάου τοῦ Μαυροκορδάτου μέχρι τῆς Ἑλληνικῆς ἐπανάστασεως περίοδον τῆς ἑλληνοκρατίας, τοσαύτη ἐγένετο τοῦ ἑλληνισμοῦ ἡ ἐπίδρασις, ὥστε ἀληθῶς δύναται τις νὰ εἴπῃ, ὅτι διὰ τῆς ἐκκλησίας, τῆς διοικήσεως, τῶν γραμμάτων, τῶν πολυαριθμοτάτων ἐποιήσεων καὶ ἐπιγρμμῶν, ἔγεινεν ἀληθὴς μετουσίωσις τῶν Βλάχων. Ὅτι δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, μαρτυροῦσιν αὐτὰ τὰ ὀνόματα (παρώνυμα) τῶν Βλάχων. Οὕτως ἐν τῇ πρότινων ἐτῶν ἐκδεδομένῃ ἐπισήμῳ ἐπετηρίδι, ἐν ᾗ περιέχονται τὰ ὀνόματα τῶν δημοτῶν ὑπαλλήλων, ἐν ᾗ τότε ἀπεσοῦετο ὁ ἑλληνισμός, μεταξὺ χιλίων διακοσίων περίπου ὀνομάτων, ἀφαιρουμένων τῶν ἱερατικῶν, περὶ τὰ διακόσια, ἅπερ ἑλληνικὰ ὄντα

(1) Φωτ. Β'. 62—73. 78—83.

(2) Φωτ. Β'. 271.

δὲν ἐμφαίνουσι πάντως καὶ ἐλληνικὴν καταγωγὴν, λείπονται περὶ τὰ χίλια ὀνόματα, ἐξ ὧν τὰ τριακόνσια ἓν, ἤτοι τὸ τρίτον περίπου, ἀνήκουσιν εἰς οἰκογενεῖας ἀδιστάκτως, καθόλου ἢ ἐν μέρει ἐλληνικὰς, ὡς εὐκόλως δύναται μέχρι βεβαιότητος νὰ πεισθῇ ὁ βουλούμενος, ἂν διεξέλθῃ τὸν κατάλογον αὐτῶν (1). Σημειωτέον δὲ, ὅτι μετὰ τὴν ἐλληνικὴν ἐπανάστασιν, παντὸς ἐλληνικοῦ πράγματος καταδιωκομένου, πολλοὶ ἐξεβλάχισαν τὰ ἐκυτῶν ὀνόματα· διότι ἐν Βλαχίᾳ ὡς καὶ ἐν Ἑλλάδι, μὴ ὑπαρχόντων διαδοχικῶν προνομίων, οἱ πλεῖστοι εὐκόλως μεταβάλλουσιν ὄνομα. Ὅθεν ὁ ἐλληνισμὸς ἐκ τούτου τῶν Βλάχων εἶναι καὶ μείζων ἢ ὅτι φαίνεται, μάλιστα δὲ ἐν ταῖς πόλεσιν. Ἐν αὐταῖς δὲ πρὸ πάντων ἡ ἀλήθεια αὕτη μαρτυρεῖται καὶ ἐκ τῆς φυσιογνωμίας, οὐδόλως παραλλασσούσης τῆς τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων, ἐνῶ κατὰ τι διαφέρει ἢ τῶν ἐν Τρανσυλβανίᾳ καὶ Βανάτῳ Βλάχων, ἀλλοιωθέντων ὅπως οὖν ὑφ' ἐτέρων στοιχείων. Ἐνταῦθα δὲ ἀνήκει πρὸς τούτοις νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι καὶ τῶν ἐν τῇ ἐλληνικῇ χερσονήσῳ Ἑλληνοβλάχων ἡ φυσιογνωμία, διὰ τοῦς αὐτοὺς λόγους, κατ' οὐδὲν τῆς τῶν ἀδελφῶν Ἑλλήνων παραλλάσσει, ὡς οὐδ' οἱ ὑπὲρ τῆς κοινῆς πατρίδος παλμοὶ τῆς καρδίας αὐτῶν. Πέποιθα δὲ καὶ ὅτι πολλοὶ αὐτῶν εἶναι αὐτόχρημα Ἕλληνες, μαθόντες καὶ τὴν γλῶσσαν διὰ τὴν πολ-

λὴν ἐπιμιξίαν. Εἰ δὲ καὶ σπανιώτατα συνέπεσε πατε ἀδελφική τις ἔρις, οἷα ἡ περὶ τῶν δύο περιστερῶν, ἐν τῷ ναῷ τῆς Πέστης, πρὸ πολλοῦ ἐξηλειμμένη τῆς μνήμης τῶν συγχρόνων, μήπως ἀμέσως δὲν ἐννόησαν, ὅτι καὶ τοῦτο ἦτο ἔργον ξένων κοινῶν καὶ δυσμενῶν ἐχθρῶν, καὶ αὐτὸν τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης ἀπαισίως ζητούντων νὰ μεταβάλλωσιν εἰς παλαίστραν ἀγενεστάτων παθῶν;

Οἱ δύο λοιπὸν λαοὶ Ἕλληνες καὶ Βλάχοι ἀπετέλουν ἐν Βλαχίᾳ ἓν μόνον ἔθνος, τῶν Βλάχων θεωρούντων τὴν Ἑλλάδα ὡς ἰδίαν ἐκυτῶν πατρίδα, συστεναζόντων διὰ τὴν στυγεράν δουλосύνην, ἀναπλαττόντων τὴν ἀνάστασιν, καὶ αὐτὴν τὴν κατ' ἐξόχως ἐλληνικὸν αἶσθημα ἐν τῇ Ἀγίᾳ Σοφίᾳ ἱεροτελεστίαν. Ὅθεν ἡ λαλουμένη γλῶσσα τῶν ἀνωτέρων τάξεων ἦτον ἡ Ἑλληνικὴ, ἣν οἱ Βλάχοι τότε ἐλάλουν κατὰ πολλὰ βέλτιον ἢ οἱ πλεῖστοι τῶν Ἑλλήνων, ὡς πάντες οἱ γραμματικῶς τὰς γλώσσας μαθάνοντες. Ἐν Βλαχίᾳ δὲ ἀνεφάνη καὶ αἰθουσα ἐλληνικὴ, ἐν ᾗ χαριέντως διεπλάττετο ἡ οἰκικὴ φρασσιολογία ἡ τόσον ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος συνεσταλμένη.

Τίς δύναται σήμερον νὰ ἀναιρέσῃ, ὅτι μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνων τινές, καὶ τῶν ἀρχόντων οὐκ ὀλίγοι ἦσαν, καὶ ἐνίοτε ἐξ ἀνάγκης, ἄρπαγες, δόλιοι, καταχρηστικοί· τινές δὲ αὐτῶν ὡς εἰς πολεμίαν τινὰ χώραν ἐπὶ τῆς Βλαχίας ἐπιπίπτοντες, καταφρονούντες τοὺς ἐγγχωρίους καὶ ὡς νέφη ἀκρίδων πᾶν βλάστημα τῆς πολυπαθοῦς ἐκαίνης γῆς καταδιβρώσκοντες; . . . Ἀλλὰ πέπλος σιγῆς ἅς καλύψῃ τὰ συγγενικὰ δυστυχήματα! Ἡ φωνὴ τοῦ πάθους, ἅς μὴ ἐξογκόνῃ τὰ γενόμενα κακὰ· διότι ἡ ἀδέκαστος ἱστορία γράφει τὰ ψηφίσματα αὐτῆς ἐπὶ τοῦ τάφου τῶν γενεῶν καὶ οὐχὶ τῶν ἀτόμων, τῶν καὶ χθές ἐπὶ ζώντων, ἅτινα διὰ τοῦ ἰδίου ἐκυτῶν αἵματος ἐπότισαν τὴν ἐλληνικὴν καὶ βλαχικὴν γῆν, ἐνθα κείνται φιλοξενίαν εἰρήνης ἐπιζητούντα, καὶ ὧν τὴν κόνιν ἀπαισίως ἀγρία πολιτικὴ χεὶρ ἐπὶ βλάβῃ τῶν ἐθνῶν ἀναμοχλεύει. Τὴν πολιτικὴν καὶ ἠθικὴν διαφθοράν ὡς λύμην τοῦ μέλλοντος ἀποστρεφόμεθα αἱ νέαι γενεαί· ἀλλ' ἄρ' ἄρα γε οἱ τῆς ἐλληνοκρατίας ἦσαν οἱ μόναι αὐτῆς εἰσγηταί; Ἡ Βλαχικὴ χρονογραφία δὲν ἔσωσε τὰς πρὸς τοὺς Βλάχους ὀμιλίας τοῦ πατριάρχου Νήφωνος, καὶ ἐν αὐταῖς δὲν φαίνονται δυστυχῶς, διακόσια πεντήκοντα ἔτη πρὸ τῆς ἐλληνοκρατίας, τὰ αὐτὰ στίγματα, ὅσα ἡ δουλεία ἐγκαίσι ἐπὶ τῶν λαῶν;

Ἀλλ' ἀποστρέφοντες τὸ βλέμμα ἀπὸ τῶν ὁμολογουμένων καταχρήσεων τῆς ἐλληνοκρατίας, ἥτις ἄλλως ὡς ξενικὴ ἐπόμενον ἦτο νὰ κατασταθῇ ὀχληρὰ, δίκαιον εἶναι νὰ ἀνακαλέσωμεν, ὅπερ προείπομεν, ὅτι ἡ αὐτονομία τῆς χώρας εἰς αὐτὴν ἀπειλείται. Μήπως Ἕλληνας ἡγεμῶν δὲν εἶναι ὁ καταργήσας τὴν γεωργικὴν δουλείαν (Κωνστ. Μαυροκορδάτος 1735); ὁ κατὰ τὸν ΙΖ'. αἰῶνα εἰσαγαγὼν τὴν καλλιέργειαν τοῦ ἀραβοσίτου, οὐσιωδεστάτου νῦν

(1) Ἰδὲ Ζηχαρίου Καρακλήκη ἐπιστηρίδα βλαχιστὶ ἐκδομένη, ἐν Βουκουρεστίῳ 1842· ἐκεῖσε δὲ οὐδόλως σχεδὸν, ὡς εἶδος, ἡ ἀναλογία αὕτη μετεβλήθη. Ἐπονται τὰ ὀνόματα Παλαιολόγος (τρὶς), Ἀνδρόνικος, Ἰερώνυμος, Χριστόδωμος, Χρυσόστομος, Παλλάδας (6), Παλαμῆς, Χριστόδωρος Δούκας, Νουτῆς, Σοφινῆς, Κάριος, Σκαρλάτος (3), Ραλάτος (3), Ρωσσῆτος (4), Περικλῆς, Ροδόφιλος, Νέστωρ, Καντακουζηνός, Σούτσος, Μαῦρος (4), Μάνος, Ἀργυρόπουλος, Μουττανιώτης, Τυριαδίτης (3), Ἰσιώτης, Μακεδόννης (3), Λασιώτης, Χιώτης (2), Ἰκνιώτης, Μαργαρίτης, Δειδρινός, Σταυράκης, Ἀρκευδῆς, Πασχάλης, Ααγκαδῆς, Μαυρουδῆς (3), Πολυζῆς (3), Κωσταφόρος, Μόσχος (2), Ἀνδρικός (3), Φῶτος (2), Περδικῆς (3), Πανταῆς, Ζωσιμῆς (7), Φωτεινός (2), Ἀναγνωστάκης, Νίκας, Τσιγαρῆς, Σχινῆς (3), Παντελῆς, Φωτῆς, Μακρῆς, Πάγκαλος (3), Ἀρσενάκης, Πολύζος, Ζῶτος (5), Βλαστῆς (4), Ζεῦχαρις (6), Τριαντάφυλλος, Τζανιτάκης Σακελλάριος (7), Παπῆς, Οἰκονόμος (3), Παττούρας, Φάραγκας, Πανῆς, Γούσης, Ραῖτης, Ραστῆς, Κανίλος, Φακῆς, Ἀσάνης, Παρλακεῖς (2), Πάλλης (2), Βελιῆς (3), Σηνῆς, Ἀρμύρας, Καρίδωλος (2), Κουταρίδης (2), Καρακασιδῆς, Ἀλτοῦς, Ἀλάνωγλος, Παπάζωγλος (3), Μπακάλογλος (3), Σαμουράκης (3), Σαραφιῆδης, Χατζῆκος (2), Χατζόπουλος (3), Χειρμιούλης, Χαδιάρης, Κάλφας (3), Καραζῆς (2), Κοντόπουλος (2), Χριστόπουλος (4), Παπαδόπουλος (8) Ασκόπουλος, Κωστακόπουλος, Σισανόπουλος, Σαβδόπουλος, Ἰατρούπουλος, Διαμαντόπουλος, Ἀσανόπουλος, Κυρόπουλος, Καραπίδης, Ἰωαννίδης (8), Πανυλῆς (2), Σερτζῆς (5), Ἡλιάδης (8), Δημητριάδης (4), Ἀθηνασιάδης (3), Ἐλευθεριάδης, Ἀλεξανδρίδης (7), Ἰπατιῆς, Φιλιππίδης (4), Βασιλειῆς (4), Πετρίδης (7), Νικολαΐδης (4), Διχακτιδῆς (6), Ἀγγελίδης (3), Γραγοριάδης (2), Ἀδραμιάδης, Στεφανίδης, Χρυσίδης, Μανουλίδης, Γραμματικίδης, Ααζαρίδης (3), Ζαφειριάδης, Μελιάδης (2), Κυριακίδης, Ἀναστασιάδης (3), Φωτιῆς (2), Μελινίδης, Οἰκονομίδης (4), Παγρίδης, Ἀνδριάδης, Ἀντωνιάδης (2), Κωσταθιάδης, Μασουρίδης, Σιμωνίδης, Φερμυδῆς, Ἀριστίας, Ἀρίων, Λεωνίδης, Φίλιος, Στασιδούλος, Φορμίων, Αεσθιδῆς κτλ. κτλ. κτλ.

τῆς χώρας προϊόντος ; ὁ νομοθετήσας τοῖς Βλάχοις (1) ;

Ἀλλὰ μεταξὺ τῶν ἀναποσπάστων ἀπὸ τῆς πολιτικῆς καὶ ἠθικῆς κακῆς καταστάσεως τῶν κυβερνώντων, σφαλμάτων, μέγιστον βεβαίως ἦτο ἡ καταφρόνησις τοῦ ἐγγωρίου τοιχεσίου καὶ ἡ διὰ τοῦ ἑλληνισμοῦ οὐχὶ ἀνάπτυξις, ἀλλὰ κατὰθλιψις αὐτοῦ· διότι οὗτος ἀντὶ νὰ κατασταθῇ τροφὸς καὶ παιδαγωγὸς τοῦ παρ' ᾧ ἐξενίζετο, βλαχισμοῦ, ἐξ ἐναντίας δεσπότης αὐτοῦ ἐγένετο. Τὰ ἔθνη δὲν φονεύονται, ὡς τὰ ἄτομα, καὶ ταχέως ἀποκρούουσι τὸ ξενικόν, ὅταν ἡ ἐθνικὴ συνείδησις ἐξεγερθῇ· ἂν δὲ ὁ ἑλληνισμὸς ἐννόει τὸν ἐν Βλαχίᾳ προορισμὸν του, οἱ μεθ' ἡμῶν σήμερον τῶν Βλάχων δεσμοὶ ἤθελον εἶσθαι ἀδιάρρηκτοι. Ἀλλ' ἡ ἑλληνοκρατία ἐκ προθέσεως τάχα ἦτο ἐπιθετικὴ ; ὅχι βεβαίως· ἀνέστιος ὁ ἑλληνισμὸς καταφυγὴν ἐζητεῖ, εἰς τὰ ἑαυτοῦ δὲ ἀσχολούμενος, τόσῳ εὐκολώτερον ἐλησμένον τὰ τῶν Βλάχων, ὅσῳ καὶ αὐτοὶ οὗτοι ἡμέλουν τὰ ἑαυτῶν. Διότι ἡ γλῶσσα αὐτῶν εἶχε καταντήσει τῆς κατωτέρας τάξεως γλώσσημα, σπανιώτατα δ' ἐκαλλιεργούντο τὰ βλαχικὰ γράμματα, ὧν ἀπηρτεῖτο δημιουργός· ἐν ᾧ οἱ ἀνώτεροι Βλάχοι, μὴ ἀνεχόμενοι ἄλλως ἢ Ἕλληνας νὰ καλῶνται, ἐθεώρουν τὸ Βλάχος ὡς συνώνυμον τῷ χωρικός. Ἄλλως τε δύο συνοικουσῶν φιλολογιῶν, ἡ κρείτων, ὡς εἰκὸς, ἐπικρατεῖ τῆς ἥττονος· μήπως σήμερον ἡ γαλλικὴ φιλολογία δὲ ἐπικρατῇ σχεδὸν ὡς ποτε ἡ ἑλληνικὴ τῆς βλαχικῆς. Ὅθεν τοσούτων συγγραμμάτων ἑλληνικῶν ἐκπονηθέντων ἐνταῦθα, οὐδεὶς οὔτε Ἕλληνα, οὔτε Βλάχος ἐφρόντισε λεξικὸν τοῦλάχιστον βλαχικὸν νὰ συντάξῃ ἢ γραμματικὴν (2)· εἰ καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ πολιτειογραφίαν τῆς χώρας ἐνσυχολήθησαν ὅπως οἱ ἐνταῦθα Ἕλληνας, μεῖζονα βεβαίως τὴν ἀνάγκην ταύτην αἰσθανόμενοι. Ὅθεν ἐξεδόθησαν πέντε ἱστορικαὶ πραγματεῖαι, ἐξ ὧν ἡ τοῦ Δ. Φωτεινοῦ ἦτον ἡ περιεκτικωτάτη περὶ Βλαχίας συλλογὴ (3).

Οὐδεὶς ὁμῶς δύναται ν' ἀμαυρώσῃ τὴν ἐπὶ φιλομουσίᾳ δόξαν τῆς ἑλληνοκρατίας· διότι ἀφοῦ ὁ ἡγε-

μὸν Κωνσταντῖνος Μαυροκορδάτος, περὶ τὸ 1735, συνέστησεν ἐν Βλαχίᾳ ἑλληνικὰ σχολεῖα, συμπραλαβὼν καὶ τὴν τότε ἀτελῆ Βλαχικὴν, τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἐγκλιματισθέντα ἤρχισαν διὰ μεγαλπρεποῦς προστασίας ν' ἀκμαίωσι. Μεταξὺ δὲ τῶν σχολαρχησάντων καὶ διδασκάντων ἐν Βουκουρεστίῳ, Ἀλεξάνδρου, Θεοδώρου, Νεοφύτου τοῦ Κουσοκαλυεῖτου, Κωνσταντᾶ, Λάμπρου, Βαρδαλάχου, Δούκα, Βενιαμίν, Γενναδίου κτλ. περιέχονται σεβαστὰ τῷ ἔθνει ὀνόματα, ἀνδρῶν ζήλωτων, ἀνηκόντων εἰς τὴν γενεάν τῶν ἀγίων ἐκείνων διδασκάλων τῶν μετ' ἀφασιώσεως ὡς ἱερωσύνην ἀσκούντων τὴν διδασκαλίαν, τῶν ἐν συμπαγεῖ τινι ἐνότητι συναπτόντων πίστιν, πατρίδα, παιδείαν. Ἀλλὰ τὰ περὶ τῶν ἐν Βουκουρεστίῳ καὶ Ἰασίῳ μεγάλων ἐκείνων ἐστιῶν ἑλληνικῆς παιδείας, εὐσεβείας καὶ φιλογενεῖας, εἶναι ἰδίας πραγματείας ἔργον· ὅθεν ἐν παρόδῳ μόνον δυνάμεθα ν' ἀσπασθῶμεν τὴν σεβασμίαν μορφήν τοῦ Λάμπρου Φωτιάδου, ὅστις, ἀπαλλαγείς τῆς γραμματικῆς ἐρεσχελίας, ἐνεργὰ καθίστα τὰ ἐν τοῖς προγονικοῖς βιβλίοις αἰσθήματα, ἐγέννησε τὸν ἱερὸν λόγον, καὶ παρεσκεύασε γενεάν ὅλην διδασκάλων πολλαχῶς τὴν πατρίδα εὐεργετησάντων. Καὶ αὐτοὶ οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν Βλάχοι, πρὸς τοὺς παρόντας ἀποβλέποντες διδασκάλους, μετὰ σεβασμοῦ καὶ πόθου πρὸς τὰς σεμνὰς ἐκεῖνας ὄψεις ἀτενίζουσι τὰ βλέμματα. Ἄς σιγήσῃ ἡ ἐπιπολαιότης καὶ ἡμιμάθεια ! διότι τὰς μεθόδους τῆς ἐποχῆς ὑπὲρ τὸ δέον κακίζουσα φωρᾶται ἀγνοοῦσα, ὅτι νόμος τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦς εἶναι ἡ κίνησις, ἡ μεταβολή, ἡ πρόοδος.

Τὸ πλῆθος τῶν δι' ἡγεμονικῶν καὶ ἀρχοντικῶν συνδρομῶν ἐκδεδομένων ἐν Ἐνετίᾳ, Βιέννῃ, Λειψίᾳ, καὶ ἀλλαχοῦ ἑλληνικῶν βιβλίων, ὧν πολλὰ μεγάλα καὶ ἀξιόλογα· τὸ πλῆθος τῶν νέων τῶν δι' ὁμοίων συνδρομῶν ἐν Βλαχίᾳ καὶ ἐν τῇ ἐσπερίᾳ Εὐρώπῃ παιδευθέντων, σαφῶς μαρτυροῦσι τὴν ἐνταῦθα μεγίστην τοῦ ἑλληνισμοῦ κίνησιν (4) καὶ διεγείρουσι τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν Ἑλλήνων διὰ τὴν φιλοξενίαν, ἧς ἔτυχον αὐτοῖτε καὶ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα.

Τυπογραφεῖα ἑλληνικὰ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 17. αἰῶνος συνεστάθησαν ἐν Ἰασίῳ καὶ μετὰ ταῦτα ἐν Βουκουρεστίῳ, ἐν οἷς ἐξεδόθησαν ὑπὲρ τὰ πενήκοντα μεγάλα ἑλληνικὰ συγγράμματα, ὧν πολλὰ εἰς φύλλον· ἐκ τούτων δὲ τεσσαράκοντα δύο ἐκκλησιαστικά (2). Μὴ καταφρονῆτε, ὦ νεώτεροι, τὴν

(1) Καταστὰ νομοθεσίᾳ ἐν Βιέννῃ 1818. 8ον.

(2) Η'. « Γραμματικὴ βλαχικὴ, ἥτοι βλαχικὴ ὑπὸ Μιχ. Μπογιατζῆ ἐν Βιέννῃ 1818 » εἶναι τῆς ἐν Μακεδονίᾳ βλαχικῆς διαλέκτου.

(3) Περιγραφή τῆς Βλαχίας κ.τ.λ. (εἶναι πολιτειογραφία, μετὰφρ. ἐκ τοῦ γαλλ.) ὑπὸ Ἰω. Λαζάρου ἐκ τῆς τυπογραφίας τῆς Ζωοδόχου πηγῆς (ἐν Κωνσταντινουπόλει) 1789 μέρον — Ἱστορία τῆς Βλαχίας (ἀπίστες πολιτειογραφικὴ, ἐκδεδομένη ὑπὸ) Τουνοσλῆ Βιέννῃ 1806 8ον. — Ἱστορία τῆς Ρουμανίας κτλ. ἐν Λειψίᾳ 1816. 8ον καὶ — Γεωγραφία τῆς Ρουμανίας αὐτόθι [συγγραφεὺς εἶναι ὁ Δ. Δημητριάδης Φολκπιδης, ὅστις ἐπαυσε τὴν ἐξακολουθεῖν διὰ τὴν σφιδρὰν ἐπίκρισιν τοῦ Δουξοῦ Ἐρμού (Ἰω. Παπαδοῦ Βριτιῦ κατάλογον)]. — Ἱστορία τῆς πάλαι Δακίας κ.τ.λ. ὑπὸ Διο. Φωτεινοῦ εἰς τόμ. 3 Βιέννῃ 1818. Ἡ ἱστορία αὕτη, μετρία κατὰ τὴν κριτικὴν, τὰ γενικὰ γεγονότα καὶ τὴν σύνταξιν εἶναι περιεκτικώτερα καὶ τῆς ἐν Βλαχίᾳ μετὰ ταῦτα βλαχιστὶ ἐκδοθείσης ὑπὸ Λαζάρου καὶ τῆς τοῦ Μολδαυῶ Κ. Κογκλντιτσάνου, ἐν Παρισίοις.

(1) Τηλικούτη δὲ ἦτον, ὥστε ἐν Βουκουρεστίῳ καὶ Ἰασίῳ παριστάνοντα ἑλληνικὰ δράματα.

(2) Ἐκ τοῦ ὑπὸ τοῦ Κ. Παπαδοῦ Βριτιῦ ἀξιολόγου βιβλιοκαταλόγου ἐξάγεται, ὅτι ἐξεδόθησαν ἑλληνιστὶ συγγράμματα·

Ἐν Ἰασίῳ	1639-1746 καὶ 1814-1820	ἐκλ.	12	φύλ.	3.
Ἐν Βουκουρεστίῳ	1690-1766	"	18	"	3.
Ἐν Συναγρόδῳ	1697-1701	"	7	"	0.
Ἐν Ριμνίκῳ	1705-1706	"	2	"	0.
Ἐν Τριγοβίστω	1710-1715	"	3	"	0.

Τὸ ὅλον 48 ἦτοι· " 43 " 6
εἰς φύλλ. 14, εἰς 4ον 19 καὶ εἰς 8ον 15· τούτοις προσέθηκα δύο παραλειφθέντα· ὑποπιπτῶ δὲ ὅτι θάλοισιν ἀνταλωφθῇ καὶ ἄλλα.

περὶ τὰ ἐκκλησιαστικά λεπτολόγον σπουδὴν τῶν ἡμετέρων πατέρων· διότι δεινῶς μὲν ἐν τῇ ὁρθοδόξῃ ἡ ἐθνότης ἡμῶν κατετρέχετο, ἐκείνοι δὲ ὡς γενναῖοί τινες μαχεται διὰ τῶν ὅπλων τοῦ αἵματος ἐσώζον τὴν πατρίδα.

Πολλὰ τῶν ἐν Βλαχία ἐκπονηθέντων βιβλίων τοιαῦτα εἶναι, ὥστε δυσκόλως εὐρίσκονται ἀντάξια ἐν τῇ ἐφεξῆς ἐλληνικῇ φιλολογίᾳ· ἱκανὸν εἶναι νὰ ὀνομάσωμεν τὸ περὶ καθηκόντων Νικολάου τοῦ Μαυροκορδάτου (1) ἐν Βουκουρεστίοις καὶ ἐκδοθέν, τοῦ νεωτέρου Ἀνακρέοντος Χριστοπούλου τὰ λυρικά, τοῦ νέου Τυρταίου Ρήγα τοῦ Φεραίου τὰ ᾄσματα, ἐκδοθέντα ἐν Ἰασίῳ (2), Ζηνοβίου Πώπ, μαθητοῦ τοῦ Ἀάμπρου, τὴν μετρικὴν κ.τ.λ. Ἡγεμόνες τότε δὲν ἀπηξίουσαν τὴν συγγραφὴν· οἷς ὁ μνημονευθεὶς Νικολάος Μαυροκορδάτος, ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος ὁ ποιήσας Βάσπορον ἐν Βορυσθένι κ.τ.λ. Οἱ δὲ Βλάχοι, πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἀμιλλώμενοι, ὡς τῆς αὐτῆς μητρὸς Ἑλλάδος τέκνα, σπουδαῖα συνέτασσον ποιήματα· οὕτως ὁ ἡγεμονόπαις Κωνσταντῖνος ὁ Βραγκασάκος ἐξέδωκε παραλλήλους βίους τοῦ Πλουτάρχου εἰς τὴν νεωτέραν ἐλληνικὴν μετενυχθέντας· ὁ Νίτσογλας τὴν πρώτην ἐλληνορωσικὴν γραμματικὴν κτλ. Ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ καταπαύσωμεν τὸν περὶ τούτων λόγον, πρὶν ἢ ἀνακαλέσωμεν ἐπὶ εὐγνωμοσύνῃ τοῖς τε Βλάχοις καὶ Ἕλλησι τὰς θείας ἐκείνας μορφὰς τῶν μητροπολιτῶν Οὐγγαροβλαχίης Δοσιθέου, Γρηγορίου κλ. οἵτινες ὑπὸ τοῦ ἀληθοῦς τῆς ὁρθοδοξίης πνεύματος ἐρμώμενοι ζῆλωται καὶ θερμοὶ ἀνεδείχθησαν προστάται τῶν τε ἱερῶν καὶ τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων.

Ζ'. Περὶ τῶν ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως μέχρι τοῦ νῦν σχέσεων.

Εἰλόγιος.

Κατὰ τὴν ἐλληνικὴν ἐπανάστασιν οὐ μόνον ἀδελφικαὶ ἐκ Βλαχίας καὶ παλαιοὶ συνδρομαὶ ἐπέμψθησαν· οὐ μόνον πολλοὶ αἰχμάλωτοι ἐξηγοράσθησαν, ἀλλὰ καὶ τῶν Βλάχων τὸ αἷμα ἐπότισε τὸ δένδρον τῆς ἐλληνικῆς ἐλευθερίας, ἐνῶ οἱ πρόκριτοι αὐτῶν, φυγοπάτριδες ἐνεκα τῶν ἐν Βλαχίᾳ ἡμετέρων συμβάντων, μεγάλα ὑπέστησαν δυστυχήματα. Οὐδεμία λοιπὸν ἐλληνικὴ καρδία δύναται ποτε νὰ γείνῃ ἐπιλήσιμον τῆς ἀδελφικῆς φιλοξενίας, ἧς οἱ ἡμέτεροι πατέρες ἔτυχον, ἐν χώρα ἀδελφῇ σώζοντες τὴν κιβωτὸν τῆς ἐλληνικῆς παιδείας καὶ τὰς περὶ πατρίδος ἐλπίδας.

Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐλληνικὴν κυρίως ἐπανάστασιν, τὴν πανωλεθρίαν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπισήμων ἐλληνικῶν γενῶν, καὶ τὴν ἐγκατάστασιν ἐγγλω-

ρίων ἡγεμόνων, μεταβληθειῶν τῶν τε ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν τῆς ἡγεμονίας σχέσεων, ἐγένετο δεινὴ κατὰ τοῦ ἐλληνισμοῦ ἀντίδρασις· διότι κατὰ τὰς μεταβολὰς ὑπερακοντίζεται πολλάκις ὁ σκοπός. Ἦδη δυσμενὲς ξένη πολιτικὴ ἐνησμενίζετο παριστάσα τὸν ἐλληνισμόν ὡς ἀντίπαλον τῆς βλαχικῆς ἐθνότητος. Τότε αἱ κακοπραγίαι τῆς Ἑλληνοκρατίας ἐξετέθησαν χαίρεκάκως καὶ κακοδοῦλως ὑπὲρ τῶν Βλάχων, οἵτινες ἀπατηθέντες ἐσχύνθησαν καὶ τὴν γλῶσσαν τοῦ Πλάτωνος καὶ τῶν Εὐαγγελίων νὰ γινώσκωσιν. Ἐπειράθησαν μὲν τινες νὰ κατασκευάσωσι νόθον τινα σλαβικὴν ἐθνότητα, ἀλλ' ἀποτυχόντες ἠνέχθησαν ζηλότυπόν τινα ῥωμανικὴν καὶ εἰσνεῖ δυτικὴν ἐθνότητα, ἀσχετον πρὸς πᾶσαν ἀδελφὴν ἄλλην ἐθνότητα καὶ δολίως μεμονωμένην εἰς τὸ χάος τοῦ ἀνατολικοῦ κόσμου. Ἡ βλαχικὴ φιλολογία κυρίως ἀπὸ τῆς ἐπὶ Σερβάνου (1679 — 87) βλαχικῆς μεταφρασέως τῶν ἱερῶν γραφῶν, ἦν ἐχθρὸς τις τῶν Βλάχων δύναμις εὔρε τρόπον ἀοράτως νὰ νοθεύσῃ (1), ἀρξαμένη διὰ τῶν ἀδελφῶν Γραικιανῶν καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τούτου τοῦ αἵματος διὰ τοῦ διδασκάλου Λαζάρου, καὶ τοι ἀποβαλοῦσα τὸ στήριγμα τῆς Ἑλληνικῆς καὶ πρωτόπειρος οὔσα, οὐχ' ἥττον ὅμως διὰ τῆς φιλογενείας, εὐσεβίας καὶ ἱκανότητος τοῦ ἀναμρφωτοῦ αὐτῆς Ἰω. Ἡλιάδου, τῆς γλώσσης ἀπαλλαγείσης πολλῆς βαρβαρότητος (2), οὐκ ὀλίγα παρήγαγε προϊόντα λόγου καὶ ἐπαίνου ἄξια. Ἀλλ' ἡ βλαχικὴ ἐκπαίδευσις δι' ἑλλειψιν παραδόσεων ἐπληυνήθη, οὐχὶ ἄνευ πνεύματος ξενικῆς ἐπιβουλῆς ὀργανισθέντων τῶν μέσων σχολείων, τῶν δὲ ἐπὶ Λ. Γρίκα συσταθέντων δημοτικῶν, μετ' αὐτὸν καταλυθίντων. Τὴν δ' ἐλληνικὴν γλῶσσαν ἀντικατέστησεν ἡ γαλλικὴ, ἐξ ἧς πολλάκις ἐλήφθη οὐχὶ τὸ κράτιστον· ὅθεν δὲν πρέπει ν' ἀπορῇ τις, ἂν ἡ μέχρις ὑπερβολῆς διάδοσις ἐπιπολαίων καὶ εὐκόλου κήλικς μυθιστορημάτων παράγῃ ἀποτελέσματα διαφορώτατα ἢ ἡ τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, οὓς οἱ γεροντότεροι, νέοι ὄντες, ἐσπούδαζον· καὶ ἂν μεταξὺ τῶν νεωτέρων σπανιώτερον ἀπαντᾷται ἡ ἐμβριθεία, ἡ ὠριμότης καὶ ἡ περὶ τὸ βαθὺς σκέπτεσθαι δύναμις τῶν πρεσβυτέρων. Οὕτως ὁ χαρακτὴρ τῶν Βλάχων οὐσιωδῶς ἡλλοιώθη· τὴν δὲ μεταβολὴν ταύτην καὶ αὐτὴ τῆς μητροπόλεως αὐτῶν παριστᾷ ἡ κοινωνία· διότι ἡ ἀριστοκρατία, ἥτις εἰς ἐποχὰς κινδύνων εἶναι πολλάκις ἡ μόνη τῆς ἐθνότητος ἀγκυρὰ ἀμερίμνως ὑπὸ τῆς ἀσωτείας ἐποντίσθη· ἀλλ' ὡς ἐν Ἑλλάδι τῆς πανωλεθρίας ἐξαλειφούσης καὶ φαναριώτας

(1) Τοῦτον καὶ ἄλλα ἐξεδόθησαν οἷον φροντισματα· Φιλοθέου πάτερ' α τὸ ὑπὸ τοῦ Βίγνου ἐπικινούμεν· ὁ δὲ Πάππας ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Φαβριίου τὸ σύγγραμμά καταλόγων καλεῖ τὸν συγγραφεὴ Philotheum! (Ἰδε Πάππας. Βρετοῦ κατάλογον).

(2) Ρήγα Βελεστινὸς ὕμνοι καὶ ᾄδαί, ἐν Ἰασίῳ, 1814 12ον.

(1) Ἡ μετάφρασις ἐγένετο λαληθότως ἐκ τῆς εἰς χρῆσιν τῶν ἐν Αὐστρίᾳ Οὐνιτῶν ἐκδόσεως τῆς Βουλγαρίας· ὁ δὲ πολλαχῶς τὴν πατρίδα αὐτοῦ ἐκκεντρίκως καὶ ἄλλως ἐν Βλάχοις φιλολόγοις Ἰω. Ἡλιάδου, μεταφράζων νῦν ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν καμίνων τὰς γραφαί, ἀνακάλυψε καὶ κατήγγειλεν εἰς τὴν ὁρθοδόξον τὸν προγεγονότα δόλον (Ἰδε Εὐαγγελικ. κήρυκ. ἔτους Η'. ἀρ. 11 Νοέμβ. 1858).

(2) Δικαίως ἡ γλῶσσα ἀνατρέχει σήμερον εἰς τὰς λατινικάς· πηγάς καὶ ἰδιώτας διὰ τῆς ἰταλικῆς· ἀλλ' ἔπειρ' ἀφαιρῶντες εἰς πᾶσαν ἀντίδρασιν, τὸ καθαρτικὸν σύστημα, ταλμῶ νὰ εἴπω καὶ τοι ξένο, προβαίνει πολλάκις μέχρις ὑπερβολῆς.

καὶ καπετάνους καὶ κοτζαβάσας, ἡγείρετο ἡ μέση τάξις τῶν λογίων, τῶν ἐμπόρων καὶ τῆς νέας γενεᾶς, καὶ ἐπλήρου τὸ κενόν· οὕτω δὲν συνέβη ἐν Βλαχία, ἐπειδὴ τὴν ἀριστοκρατίαν ἀπορρέουσιν δὲν εἶναι ἐτοιμὴ νὰ διαδεχθῇ ἡ μέση τάξις· ὅθεν αἱ μὲν ἐθνικαὶ ιδέαι δὲν ἀποτελοῦσιν ἐτι σύστημα, αἱ δὲ ἀφθόνως εἰσαγόμεναι δυτικαὶ δὲν εὐρίσκουσι στήριγμα. Καὶ ἡ Βλαχία σήμερον εἶναι τι ἀόριστον, οὔτε ἀνατολὴ οὔσα, οὔτε δύσις· ὥστε ἡ διαλυτικὴ πολέμιος πολιτικὴ κατεσκευάσεν εὐρὺ ἐνεργείας στάδιον.

Οὐδέποτε ὅμως ἐξέλιπον ἐν Βλαχία οὔτε ἐκ τῆς πρεσβυτέρας γενεᾶς γενναῖοι τινες καὶ νοήμονες, οἵτινες καὶ τοὶ κατακρίνοντες τὴν παρελθούσαν ἐπέμβασιν τῶν Ἑλλήνων, ποθοῦσιν ὅμως τὴν δικαίαν ἐπιρροὴν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, οὔτε ἐκ τῶν τῆς νέας γενεᾶς· ἱκανὸν εἶναι νὰ ὀνομάσωμεν τὴν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Δώρας Διστρίας καλυπτομένην περιφανῆ συγγραφέα, ἧς ἡ καρδιά, ἑλληνικῆς οὔσα καταγωγῆς, πάλλει ὑπὲρ τῆς πατρίδος τῶν πατέρων τῆς, καὶ ὁ χαριέστατος κάλαμος ὑπὲρ αὐτῆς συνηγορεῖ ἐν τῇ Δύσει· ὁ δὲ ἐμβριθὴς νοῦς ἀναπλάττει τὴν ἐν τῇ ἀδελφικῇ ἐνώσει πολιτικὴν τῶν ἐν τῇ ἀνατολῇ χριστιανῶν εὐδαιμονίαν, καὶ τὸν Κ. Ἡλιάδην, ὅστις διὰ γλαφυρῶν ποιημάτων ἡσπάζθη τὴν πρώτην ἐν Βλαχία Ἑλληνικὴν σημαίαν· μακρὸν δὲ διανύων φιλολογικὸν καὶ πολιτικὸν στάδιον ἐφθασεν ἤδη ὅθεν ὠρμήθη, εἰς τὸν μετὰ τῆς Ἑλλάδος δεσμὸν· καὶ ἄγγελος ἀγάπης ἐλθὼν ἐνταῦθα πρὸ οὐ πολλοῦ, ὡς ἀπὸ μικρᾶς ὁδοιπορίας, υἱκῶς τὴν Ἑλλάδα ἡσπάζθη, ἐτι δὲ καὶ ἄλλους πολλούς, ὅσους ἡ πλάνη δὲν ἤδυνήθη νὰ ἐκτραχλίση καὶ ἡ πολιτικὴ νὰ διαφθείρη.

Ἐνῷ δὲ καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐπιγιγνομένης ἀντιδράσεως ἐνεργοῦσιν ἐτι ὡς εἰκὸς ἐκ τοῦ παρελθόντος, αἱ ἐπιρροαὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, οὗτος παρίσταται ἐν τῇ χώρᾳ καὶ ὑπὸ πολυαριθμῶν κατοίκων καὶ παροίκων Ἑλλήνων, οἵτινες δύνανται νὰ περιληφθῶσιν εἰς τὰς ἐξῆς τέσσαρας τάξεις·

α. Τὰ λείψανα τῆς ἑλληνοκρατίας ἐντε τῇ ἀριστοκρατίᾳ καὶ ἐν τῇ λαῷ. Ἐκ τούτων οἱ μὲν κτηματῖαι ὄντες δραστηρίως αὐξάνουσι τὴν ἑαυτῶν περιουσίαν, ὥστε μέρος τῶν γεωργικῶν προσόδων τῆς χώρας εἶναι εἰς χεῖρας αὐτῶν (1)· οἱ δὲ διάφορα μετέρχονται ἔργα. Ἐκ τούτων οἱ μὲν πρὸ ὀλίγου ἀφομοιωθέντες τοῖς Βλάχοις εἶναι οὐχὶ σπανίως δεινοὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ διδάκται, ὡς συμβαίνει εἰς πάντας τοὺς ἐξομῶτας· οἱ δὲ τηροῦντες διακεκριμένον τὸν ἑλληνικὸν χαρακτῆρα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, δὲν εἶναι πολλὰ προσφιλεῖς εἰς τοὺς ἐγγχωρίους ὡς παριστῶντες μισητὸν τι παρελθόν· ἄλλως τε, ξένων ὡς πρὸς τὸ ἔθνος ὄντων αὐτῶν, τινὲς διεκρίθησαν ὑπηρετοῦντες ξένῃν τινὰ πολιτικὴν.

(1) Ὁ ἐν Γαλασίῃ φιλογενὴς προξένος Στ. Γκιώνης, ὁ βέλτερον παντὶς ἄλλου τὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ συμφέροντα ἐννοῶν καὶ προάγων καὶ οὐκ ὀλίγας θυσίας ὑπὲρ αὐτοῦ καταβαλὼν, συνέταξε πίνακα τῆς ἐν Μολδαβίᾳ κτηματικῆς περιουσίας τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς προσδικῆς αὐτῆς αὐξήσεως ἐν ἐμβριθεῖ τινι ὑπομνήματι, ἐν τῇ δημοσίᾳ εὐκρινῶς εὐχόμεθα.

β'. Οὐκ ὀλίγοι εἶναι οἱ Ἕλληνες κληρικοὶ οἱ διαχειριζόμενοι τὰ κτήματα τῶν ἐν τῷ Ἀγ. Ὄρει, τῷ Ἀγ. Τάφῳ καὶ ἄλλαχού Μονῶν· ταῦτα δὲ ἀποτελοῦσι μέγα μέρος τῆς ὅλης κτηματικῆς περιουσίας τῆς Βλαχίας· εἰ δὲ καὶ πολλοὶ τῶν ἑλλήνων ἡγουμένων, ἄνδρες εὐσεβεῖς καὶ φιλογενεῖς, εἶναι ἱκανοὶ νὰ διατηρήσωσι τὴν σεμνὴν τῆς ἐκκλησίας παράδωσιν, οὐχ ἥττον ὅμως καὶ πολλοὶ αὐτῶν οὕτω διαχειρίζονται τὴν πολυτελεῖ ἐκείνην περιουσίαν, ὥστε οὔτε αἱ ἀρχικαὶ μοναὶ ὠφελοῦνται, οὔτε τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, οὔτε ἡ Βλαχία· ἄλλως τε καὶ τινες διὰ τοῦ παραδείγματος δὲν ἐμπνέουσι τὸ ἱεροπρεπὲς ἐκεῖνο αἶσθημα, ὅπερ πρέπει νὰ διακρίνη τὸν ὀρθόδοξον κληρικόν. Ἡ Βλαχικὴ λοιπὸν πολιτικὴ τείνει εἰς τὸ ν' ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ κλήρου τὴν μεγίστην ταύτην καὶ ἀχρηστον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ περιουσίαν· ἡ δὲ ξένη πολιτικὴ ἐπεμβᾶσα περιέπλεξε τὸ ζήτημα διὰ ν' αὐξήσῃ τὴν διχόνοιαν, ὅτε μὲν τοὺς κληρικοὺς προστατεύουσα, ὅτε δὲ ἀπειλοῦσα αὐτούς, ὅπως διατελῶσι πειθήνιοι. Βεβαίως οὔτε τῶν εὐσεβῶς θανόντων πατέρων τὰς διαθήκας οἱ Βλάχοι δίκαιον ἔχουσι νὰ καταλύσωσιν, ἂν κατὰ τὴν διάνοιαν ἐκείνων, καὶ γενναῖόν τι διὰ τῆς περιουσίας ταύτης πρὸς τὴν ὅλην ὀρθοδοξίαν δὲν καταρτίσωσιν, οὔτε περὶ τῆς ἀχρησίας τοσαύτης προσόδου ν' ἀμεριμνῶσιν. Ἀλλὰ καιρὸς εἶναι, αἱ μὲν Μοναὶ νὰ ἐννοήσωσιν, ὅτι διὰ νὰ ἔχωσι λόγον τινα ὑπάρξεως πρέπει νὰ λάβωσι πρακτικὴν τινα καὶ βιωφελῆ τάσιν· ποῦ εἶναι τὰ σχολεῖά των, ἐν οἷς διαπλάττονται πνευματικοί, κατηχηταί, ἱεροκήρυκες, ἀγιογράφοι; ποῦ αἱ βιβλιοθήκαι, τὰ τυπογραφεῖα, αἱ ὀρησκευτικαὶ ἐφημερίδες των; Ποῦ τὰ νοσοκομεῖα καὶ τὰ πτωχοτροφεῖα; Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐννοήσωσιν, ὅτι κατὰ τὸν νοῦν τῶν διαθηκῶν καὶ χάριν εὐγνωμοσύνης ὀφείλουσι νὰ συντελῶσιν εὐχαρίστως καὶ εἰς τὰ ἐντόπια πράγματα· οἱ δὲ Βλάχοι καταρτίζοντες προσκόντως τὰ τῶν βλαχικῶν Μονῶν καὶ παραδειγμα αὐτὰς καθιστῶντες, ἅς ἐπιμένωσιν ἐπ' ἀγαθῷ εἰς τὴν πολυειδῆ βελτίωσιν τῆς διαχειρίσεως καὶ τῆς τῶν ἑλληνικῶν περιουσίας.

γ'. Ἄλλην ἑλληνικὴν τάξιν ἀποτελοῦσιν οἱ ἀγρονόμοι (ῥαντάτσι), οἵτινες μισθούμενοι τὰ ἀρχοντικά ἢ μοναστηριακὰ κτήματα, ἀφ' ἑαυτῶν ἢ δι' ἐμπόρων ἐξάγουσι τὰ προϊόντα· οἱ πλείστοι δὲ τούτων ἦσαν Ἕλληνες καὶ ἤδη οὐκ ὀλίγοι τὸ ἔργον τοῦτο μετέρχονται. Πολλοὶ αὐτῶν βεβαίως, τιμίως ἐργαζόμενοι πῦξσαν δικαίαν περιουσίαν, ἣν καλῶς διαχειριζόμενοι διακρίνονται ἐπὶ φιλογενεῖᾳ. Ἀλλὰ καὶ οὐκ ὀλίγοι διὰ κερδοσκοπίαν τείνουσιν εἰς τὸ νὰ πιέζωσι τὸν Βλάχον χωρικόν, πρὸς τοῦτο συμμάχους ἔχοντες πολλοὺς τῶν Βογιαρῶν, ὧν τὰ δικαιώματα καὶ προνόμια ἐμίσθωσαν· διότι ὅσον ὁ χωρικός πιέζεται, τόσον κατὰ τὰς ἐσφαλμένας τῶν ἐν τῷ παρόντι μόνον ζώντων ιδέας, καὶ ἡ ἀγρονομικὴ καὶ ἐπομένως ἡ ἀρχοντικὴ πρόσοδος αὐξάνεται· ὥστε ὁ ἀγρονομικὸς τύπος κατεσκευάσθη ἀγενής τις καὶ δυστυχῶς συνεζευγμένος μετὰ τινος ἑλληνικοῦ εἶδους ἐν τῇ φαντασίᾳ τῶν πολλῶν Βλάχων· διὸ πολ-

λάκις ὁ ἀγρονόμος εἶναι ἀδικον θῦμα παθῶν καὶ προλήψεων, οὐχὶ σπανίως κατατρεχόμενος. Τούτων οὕτως ἐχόντων, οἱ πλείστοι ἀγρονόμοι εἶναι μισητοὶ οὐ μόνον διὰ τὰς κατὰ τῶν γεωργῶν κακώσεις, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συμμαχίαν αὐτῶν μετὰ τοῦ βογιαρικοῦ κόμματος, ὅπερ ἡ νέα γενεὰ τῆς προόδου ἀποτοβεῖ.

Οὕτως αἱ τρεῖς προηγούμεναι τάξεις τῶν Ἑλλήνων, διὰ τὰς περιστάσεις, οὔτε εἰς τὸν σύνδεσμον τῶν πρὸς τοὺς Βλάχους συνετέλεσαν, οὔτε λαμπρότερον ἐγγυῶνται τὸ μέλλον· ἐξ ἐναντίας πολὺ μέρος αὐτῶν φθινίθει καὶ τοῦτο θέλει πιθανῶς ἐκλίπει, ἀναπτυσσομένων τῶν ἐσωτερικῶν δυνάμεων τοῦ ἔθνους. Δὲν συγκατελέξαμεν δὲ εἰς οὐδεμίαν τῶν τάξεων τούτων μέγα πλῆθος μικρῶν ἐμπόρων, βιομηχάνων καὶ ἄλλων πορισμοῦ χάριν κατοικούντων ἢ παρεπιδημούντων ἐκ διαφόρων ἐλληνικῶν χωρῶν.

δ'. Ἀλλ' ἡ τῶν Ἑλλήνων τάξις εἰς ἣν ἡ πατρίς σεμνυνομένη μετ' ἐλπίδων ἀτενίζει, ἣν οἱ Βλάχοι αὐτοὶ πρέπει ἀδελφικῶς ἀγαπῶντες νὰ συντρέχωσιν, εἶναι οἱ τῶν τὰς παροχθίας πόλεις οἰκούντων ἐμπόρων, ὧν κυριώταται ἡ Βραΐλα καὶ τὸ Γαλάτσιον, ἐλληνικαὶ κυρίως εἰπεῖν ἐμπορικαὶ ἀποικίαι· οἱ δὲ ἐκατέρωθεν τοῦ κάτω Ἰστρου ἐμπορευόμενοι Ἕλληνες εἶναι ὅχι ἐλάττους τῶν ἐξακισιμυρίων, ἐξαισίως περὶ τοὺς ἐσχάτους τούτους χρόνους αὐξηθέντος τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν. Ὅθεν ἐνῶ ἡ Βραΐλα π. χ. ἦτο περὶ τὸ 1830 ἐρείπιον τουρκικοῦ φρουρίου, ἤδη ὁ Ἕλλην αὐτόθι ἢ ἐν Γαλατσίῳ διατρίβων δύναται νὰ φαντασθῇ ἑαυτὸν ἐν τῇ πατρίδι, ἀκούων ἐν ταῖς ἀγυαῖς καὶ αὐτῶν τῶν ὁπωροπωλῶν τὰς ἐλληνικὰς φωνάς, καὶ αὐτοὺς ἐτι τοὺς παροικοῦντας Ἰουδαίους ἐλληνιστὶ λαλοῦντας καὶ βλέπων λαὸν ὁλόκληρον Ἑλλήνων ναυτῶν, καὶ τὴν ἡμετέραν σημαίαν πάσης ἄλλης ἀσυγκρίτως κοινοτέραν (1). Οἱ αὐτόθι Ἕλληνες ἀκραϊφνέστερον τηροῦντες τὸν ἐλληνισμόν οὐδόλως σχεδὸν εἰς τὰ τῶν ἐγγχωρίων παραθῶνται. Ἀλλ' εἶναι λίαν ἐνεργητικοὶ εἰς τὴν Βλαχίαν, διότι ἐνεκα τῶν μεγάλων αὐτῶν ἐμπορικῶν σχέσεων, εὐκολοῦνται τὴν ἐξαγωγήν τῶν βλαχικῶν προϊόντων, ὑπερτιμῶντες αὐτὰ καὶ εἰσάγουσιν πλοῦτον πολὺν, ὃν οἱ ἐγγχωριοὶ, οὐδὲ ῥοπήν, οὐδὲ μέσα εἰς ἐμπορίαν ἔχοντες δὲν ἠδύναντο νὰ παρασκευάσωσιν· ὅθεν καὶ ἡ κατ' αὐτῶν καταφορὰ μετρία οὕσα ἐκλείπει.

Τούτων οὕτως ἐχόντων ἡ νέα γενεὰ τῶν Βλάχων παντάπασιν ἀγνοεῖ τὴν νέαν γενεάν τῶν Ἑλλήνων, διότι αἱ ἐν Βλαχίᾳ σχέσεις ἀνήκουσιν ὅλαι εἰς τὸ παρελθόν, δὲν εἶναι ἀπηλλαγμέναι καὶ πικρίας τινός καὶ προλήψεων. Αἱ δὲ ἐν Ἑλλάδι λίαν συνεσταλμέναι εἶναι, εἰ καὶ πολὺ σπανιώτερον, ἀπηχήματα, ἐπίσης προληπτικῶν φωνῶν ἐκ τοῦ παρελθόντος. Ἀλλ' αἱ νέαι γενεαὶ πρέπει νὰ ἐνστερνίζωνται τὰ πάθη τῶν γερόντων, ἐνῶ ἡ ἀλλοτριότης αὕτη εἶναι λίαν εἰς ἀμφοτέρα τὰ ἔθνη ἐπιβλαβής·

Τοῦ δ' ἐμοῦ ἔργου συντελουμένου ἤδη, πρὸς μόνον τὴν ἀλήθειαν ἀποστέπων δὲν ἀμβλυωπῶ πρὸς πᾶν πολλὴν αὐτοῦ δυσχέρειαν, οὔτε πρὸς τὴν ἀτέλειαν αὐτοῦ, οὔτε πρὸς τὴν δυσμένειάν τινων τὴν ἀλήθειαν φοβουμένων καὶ Ἑλλήνων καὶ Βλάχων. Ἀλλὰ βέβαιος ὢν, ὅτι εἰλικρινῶς ἐπεζήτησα τὴν ἐφ' ὅσον δύναμαι ἐκτέλεσιν καθήκοντος πρὸς τε τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Βλαχίαν, θαρρόντως ἐπικαλοῦμαι τὴν εὐνοίαν τῶν ἐν ἑκατέρᾳ τῇ χώρᾳ εὐφρονούντων.

Οὐδὲν ἔθνος βεβαίως εἶναι ἰδιογενές, ἀπὸ τινων ἐξ ἀρχῆς πρωτοπλάστων αὐτοχθόνων, ἀνευ τινός ἐπιμιξίας, καταγόμενον, ὥς τὰ ἰδιόφυλα ἄλογα καὶ ἄγρια τῶν ζώων· διότι τούτῳ ἤθελεν εἶσθαι δυστυχέστατον τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει, καθ' ὃ ἡ ἐπιμιξία παρίσταται οὐσιώδης προνοίας νόμος. Ἀλλ' εἰ καὶ τῶν πλείστων ἔθνων τὰς ἀρχικὰς ἐπιμιξίς ἀγνοούμεν, κατὰ τὸ μᾶλλον ὁμῶς καὶ ἥττον, πάντα δι' ἐπιμιξίας ἐγένοντο, μᾶλλον ἢ ἥττον ἐπικρατοῦντος στοιχείου τινός προμορφωθέντος τινός λαοῦ· ὅθεν ἡ καταγωγή ἀφορᾷ κυρίως τὴν διαρκεστάτην καὶ βεβαιωτάτην τῶν ἐπιμιξιῶν. Τούτων οὕτως ἐχόντων, πιθανωτάτη εἶναι ἡ ἀρχικὴ συμφυλίᾳ τῶν Δακωθρακῶν πρὸς τοὺς Ἑλληνοπελασγοὺς καὶ ἐπομένως ἡ μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Βλάχων ἀρχικὴ ὁμοφυλία· βεβαιωτάτη ἡ ἐφεξῆς μεταξὺ αὐτῶν ἐπιμιξία· δι' ἐπισήμων μάλιστα ἐπιγραφῶν ἀποδεικνύεται ἡ αὐξήσις ταύτης ἐπὶ τῆς ῥωμαϊκῆς αὐτῆς καταστάσεως καὶ ἀποικίσεως· ἐτι δὲ ἡ ἐπὶ τοῦ Βυζαντίου κράτους μάλιστα διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ, καὶ τέλος ἡ διὰ τῆς ἐλληνοκρατίας ἀφθονος ἐγγώνευσις ἐλληνικῆς φυλῆς ἐν τῷ Βλαχικῷ λαῷ. Ἐκ τούτου λοιπὸν δὲν ἀποδεικνύεται μὲν, ὅτι οἱ Βλάχοι εἶναι κατ' εὐθεῖαν ἀπόγονοι τῶν Δωριέων Σπαρτιατῶν ἢ τῶν Ἰώνων Ἀθηναίων· ἀλλ' ὁ ἐλληνισμὸς πλὴν τῆς ἀρχικῆς συγγενείας, πρὸ διςχιλίων καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν, διὰ τοσούτων πόρων φυσικῶς εἰσεχώρησα νεῖς τοὺς Βλάχους, ὥστε εἶναι τὸ κατὰ φύσιν ἐπικρατέστατον φυλετικὸν στοιχεῖον, διότι ἐκάστου ὄντως Βλάχου, μάλιστα ἐν ταῖς πόλεσι γονεύς τις ἢ πρόγονος ἦτο πάντως Ἕλλην, κατὰ τὴν εὐρυτέραν τοῦ ὀνόματος συνεκδοχὴν, ὥς ὁ ἐλληνισμὸς ἠθικῶς ἐγένετο ἐν Βλαχίᾳ καὶ τὸ ἐπικρατέστερον πολιτιστικὸν στοιχεῖον τῆς κοινωνίας.

Ὅτι δὲ ἐνῶ οἱ μεσημβρινοὶ Γάλλοι εὐγνωμόνως ἀνακαλοῦσι τὰ ἴχνη τοῦ ἐν αὐτοῖς διὰ τῶν Φωκαϊκῶν ἀποικιῶν εἰσαχθέντος ἐλληνισμοῦ, ὥς καὶ οἱ κάτω Ἰταλοὶ καὶ οἱ Σικελοὶ τὰ ἐν αὐτοῖς, πολλοὶ Βλάχοι ἐξ ἐναντίας ἀπαναίονται αὐτόν, τοῦτο οὐδὲν ἀποδεικνύει ἄλλο, ἢ ἔλλειψιν ἱστορίας παρὰ τοῖς οὕτω διακειμένοις, μάλιστα δὲ παρουσίαν πολιτικῶν προλήψεων καὶ παθῶν. Οὕτω π. χ. πολλοὶ ἐν Ὀλλανδίᾳ, ἐνῶ οἱ Ὀλλανδοὶ μόλις πρὸ δύο αἰώνων ἀπεσπάσθησαν τῆς Γερμανίας, δὲν νομίζουσιν ὅτι ἰδιόν τι αὐτοχθονικὸν ἔθνος ἀποτελοῦσιν, ἀρνούμενοι ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τὴν γερμανικὴν ὁμοεθνίαν; σεμνυνόμενοι δὲ ἑαυτοὺς Βαταύτους δὲν ἀποκαλοῦσιν, καίτοι οὐ μόνον γλῶσσα, ἱστορία, θεσμοί, ἀλλὰ καὶ αὕτη τῶν

(1) "Ides annuaire de la principauté de la Valachie 1841 ἐν Βουκουρεστίῳ ἀκινύμενος, εἶναι δὲ ἔργον Voldem. Blagamborg· αἱ ἐν αὐτῷ σημειώσεις εἶναι ἀκριβεῖς· ἀλλ' ἔκτοτε κατὰ πολὺ ἤλθον τὸ ἑλληνικὸν ἐμπόριον.

γεροντοτέρων ἢ μνήμη ἐπιψεύδει τὴν ἀξίωσιν (1);

Ἦδη δὲ πρὸς τὰς νέας γενεὰς ἀποτεινὼν τὸν λόγον, ὑμᾶς, ὦ βλαχικὴ νεολαία, χρησταὶ τῆς πατρίδος ἐλπίδες, ὑμᾶς προτρέπω, ἀποσκορακίζοντες τὰ τῶν πατέρων πάθη, νὰ μὴ ἀμβλυωπῆτε πρὸς τὸν ἐκ τοῦ διχασμοῦ τῶν ἐν Τουρκίᾳ χριστιανῶν ἐθνῶν κίνδυνον. Μὴ περιλαχιδάνητε εἰς τὸ αὐτὸ ψήφισμα τῆς κατὰδικης, τινῶν Ἑλλήνων τοὺς πατέρας ὑμῶν ἀδικησάντων, πάντας ἀνεξαίρετως τοὺς Ἕλληνας, καὶ αὐτὴν ἐτι τὴν ἀδελφὴν ἡμῶν νέαν γενεάν τὴν ἀγνοοῦσαν τῶν πατέρων αὐτῆς τὰ ἀδικήματα, ἅπερ ὑμῖν δολίως ἢ κακοβουλία ἐξώγκωσι. Χάριν δέ τινων γενομένων κακῶν, μὴ λησμονῆτε καὶ ὅ,τι ὑμῖν περιήλθε καλὸν, καὶ αὐτῆς τῆς ἐπ' ἀγαθῇ ἡδὴ ἀνεγειρομένης αὐτονομίας ὑμῶν τὴν τήρησιν. Ἐννοήσατε, ὅτι ἂν πλείονα ἦναι σήμερον φῶτα ἐν Βλαχίᾳ ἢ ἐν τῇ γείτονι Βουλγαρίᾳ, τοῦτο εἰς μόνον τὸν θαυμάσιον ὑμῖν εἰσχωρήσαντα ἑλληνισμόν ὀφείλεται. Φρονήσατε λοιπὸν τάναντί τοις κοινοῖς ἡμῖν ἐχθροῖς, συνειδότες, ὅτι οἱ ἐν Τουρκίᾳ ὀρθόδοξοι λαοὶ ἕκαστος ἰδίᾳ οὐδὲν δύναται οὔτε ἐν τῷ παρόντι νὰ πράξῃ, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι νὰ παρασκευάσῃ ἀξιόλογον· διότι οὐδὲν ἄλλο παραλβεῖ αὐτοὺς, ὅσον ἢ ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασις καὶ διχόνοια, ἣν δι' αὐτὸ τοῦτο ἐκ παντὸς τρόπου οἱ πολέμοι μηχανῶνται· ὅθεν, κατὰ τοὺς κρίσιμους τούτους τῆς ἀναβολῆς καιροὺς, ἐμπαίζοντες τὰς βουλὰς αὐτῶν, τῶν δεσμῶν τῆς συγγενείας, τῆς μνήμης τῶν κοινῶν παθημάτων, τῆς ἐν ὀρθοδοξίᾳ ἀρρήτου ἐνότητος ἀντεχόμενοι, ἅς ἀσπασθῶμεν ἀλλήλους μετὰ σταθερᾶς ἐλπίδος, παρασκευάζοντες καὶ προσδοκῶντες τὸ μέλλον.

Ἰμεῖς δὲ Ἕλλήνων παῖδες, οἱ κατὰ τὰς θείας βουλὰς παραστηθησόμενοι εἰς τὰς μεγάλας τῆς πατρίδος τύχας, ἅς οἱ πατέρες ἡμῶν στεναζόντες ὠνειροπόλουν, αἰσθάνθητε τὸ μέγεθος τῶν καιρῶν καὶ συντόνως δι' ὀρθῆς παιδείας καὶ ἀρετῆς πρὸς αὐτοὺς παρασκευάζεσθε· ὑπέροχητε δὲ σήμερον κατὰ διάνοιαν τὸν ὑψικόρυφον Αἴμον καὶ ἀσπασθήτε τοὺς ἐπέκεινα αὐτοῦ ἀδελφοί· εἰπατε αὐτοῖς, ὅτι καταγρονίου πολιτικῆς δυνάμει ἠγωνίσθη ἄχρι τοῦδε νὰ διαρρήξῃ τοὺς ἀδελφικούς ἡμῶν δεσμούς, καὶ δωρεὰν ἐσυκοφαντήθησαν οἱ Ἕλληνες, δωρεὰν παρεξηγήθη τὸ γλυκὺ ὄνειρον, τὸ περιεκτικὸν ἐκεῖνο πρόγραμμα τοῦ πρωτομάρτυρος τῆς ἀνατολικῆς ἐλευθερίας Ῥήγα· ἂν δὲ τὰ ἐν αὐτῷ ἔθνη, διὰ τὸ παρελθὸν μεγαλεῖον, τὴν παρακαταθήκην τῆς ὀρθοδοξίας, τὰ μαρτυρικὰ παθήματα, τὴν θέσιν, τὴν ταχυτέραν ἐξέγερσιν τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως, παρεχώρησαν τὴν πρωτοβουλίαν τοῖς προκινδυνεύουσιν Ἕλλησιν, οὗτοι γελῶντες πρὸς ἑωλὰ τινα ὀνειροπολήματα, οὐδέποτε ἐπεζητήσαν εἰλωτας, ἀλλ' ἀδελφοὺς ἐπὶ τοῖς ἴσοις· σαφῶς δὲ γινώσκουσιν, ὅτι σήμερον ὁ ἑλληνισμὸς οὔτε θέλει, οὔτε δύναται νὰ φονεύσῃ τὰς ἀδελφὰς ἐθνότητας, ἐννοῶν, ὅτι τοῦτο οὐ μόνον ἀδύνατον

εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἀδίκον· διότι ἂν δι' οἰκογενειακὰς τινὰς π. χ. περιπετείας δύο τοῦ αὐτοῦ πατρὸς τέκνα τύχῳσιν ἐτερόγλωσσα, παύει ἕνεκα τούτου ἡ ἀδελφότης αὐτῶν; Πορεύθητε λοιπὸν, ὦ νεανῖσκοι, ἀπόστολοι ἀγάπης καὶ ἀδελφότητος· ἀναγγεῖλατε τοῖς ὑπὲρ τὸν Αἴμον καὶ παρὰ τὸν Ἰστρον ἡμετέροις ἀδελφοῖς, ὅτι ἡμεῖς μετὰ τῶν νέων τῆς Ἑλλάδος γόνων πανηγυρίζετε σήμερον τὴν ἀδελφότητα ἡμῶν· καὶ φράζετε τὰ σαπρὰ στόματα τοῦ μίσους καὶ τῆς διχονοίας, ὅσα δυσμενεῖς ἐχθροὶ ὡς νευροσπαστῶν ἀνοίγουσι, καὶ διαλύσατε τὰ μιάσματα, ἀπὸ ὅσα σπλάγγνων κακίας ἐξερεύγονται· ἡ δὲ πατρίς εὐγνώμων ἀόρατον σᾶς πέμπει ἀσπασμόν, πάντας ὑμᾶς εἰς τὰς αὐτὰς μητρικὰς περιβάλλουσας ἀγκάλας.

ΔΙΗΓΗΜΑ.

—οοο—

(Σκηνή. καὶ τέλος Ἰδε φυλ. 223).

Γ'.

Μίαν ὥραν μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου πλοιάριον ἀπάραν ἀπὸ τὸν κλαμῶνα Ἀγίου Νικολάου τοῦ Κοπανᾶ, ὀλίγα λεπτά τῆς ὥρας ἀπέχοντος τῆς πόλεως, καὶ φέρον τρεῖς στρατιώτας, ἤλαύνετο ὑπὸ δύο ῥωμαλέων κωπηλατῶν, ὧν ὁ μὲν ἦτο πενηκοντούτης ὁ δὲ τριακοντούτης· τὸ πλοιάριον τρέχον ὡς δελφίν ἐπὶ τῆς ἀτπράχου λίμνης, ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς ὁποίας κατωπρίζετο οὐρανὸς ἀστερόεις, διήλθε μετὰ τοῦ νησίου καὶ τῆς πηγῆς Τραμπάδοβας, διευθυνόμενον πρὸς τὸν Πόρον. Ὅταν δ' ἐφθασε κατέναντι τῆς μονῆς Δουραχάνης ὀνομαζομένης. . .

— Ἀς σταματήσωμεν ἐδῶ, εἶπεν ὁ Ὀδυσσεύς, διὰ νὰ σκευθῶμεν καὶ νὰ ἐτοιμάσωμεν τὸ σχέδιόν μας.

— Βέβαια, εἶπε καὶ ὁ Σταῦρος· οἱ δῆμιοι εἶναι δύο καὶ πρέπει νὰ τοὺς μοιρασθῶμεν· ἐγὼ καὶ ὁ ἀδελφός μου θὰ πάρομεν εἰς τὸ μερίδιόν μας τὸν Χοῦσον καὶ σὺ, Ὀδυσσεῦ, τὸν Μόστον.

— Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ πειράξω τὴν φιλοτιμίαν σας, ἀπεκρίθη ὁ Ὀδυσσεύς, πάρετε σεῖς τὸν ῥωμαλέοτερον. Καὶ εἶναι δίκαιον, διότι εἴσθε δύο.

— Καπετάν Θεωδώρακη, ἐφώναζεν ὁ πρεσβύτερος τῶν κωπηλατῶν, λοιπὸν μ' ἐγέλασες, τί ἐσυμφωνήσαμεν; μὰ τὸν Θεόν! ἀναποδογυρίζω τὸ πλοιάριον καὶ καταβαίνομεν ὅλοι ὡς μολύβια εἰς τὸν πάτον τῆς λίμνης.

— Δὲν σ' ἐγέλασα, μπάρμπα Χρῆστο, ἄφησε νὰ λέγουν ὁ Ὀδυσσεύς καὶ ὁ Σταῦρος.—Καὶ οἱ δύο κωπηλάται ἐστέναζαν ὡς μυκώμενοι ταῦροι.

— Ἐγὼ θὰ στείλω εἰς τὸν διάβολον αὐτὰ τὰ σκυλιά, ἐγὼ, ἀνέκραζεν ὁ Γερο-Χρῆστος, ὡς βοῦς

(1) Schönte ἐν τῇ περὶ Παλαγγ. καὶ Ἑλλην. σημειώσιν ἐν τῷ du la politique et du commerce κλ. τοῦ Heeren. Paris 1844. γαλ. μεταφρ. τόμ. VII. σελ. 54.